

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра педагогіки

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Г. О. Дороніна Реєстраційний № _____
(підпис) (прізвище, ініціали) «__» _____ 20__ р.
«__» _____ 20__ р.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ
ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Магістерська робота
студентки групи: ЗПВШм-19
(шифр групи)
ступінь вищої освіти: магістр
спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки
спеціалізація: Педагогіка вищої школи
Бочкової Вікторії Андріївни
Керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Потапенко О.Б.

Оцінка:

Національна шкала _____
Шкала ECTS _____ Кількість балів _____
Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)
Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)
_____ (підпис) (прізвище, ініціали)
_____ (підпис) (прізвище, ініціали)
_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

Кривий Ріг – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОСВІТНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	8
1.1. Сутність поняття «освітня педагогічна технологія» у науковій літературі.....	8
1.2. Класифікація педагогічних технологій.....	19
1.3. Значущість педагогічних технологій у підготовці майбутніх учителів.....	31
Висновки до першого розділу.....	8
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	40
2.1. Загальна характеристика КДПУ.....	40
2.2. Вивчення стану підготовки майбутніх учителів до використання сучасних педагогічних технологій.....	52
Висновки до другого розділу.....	62
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	64
3.1. Педагогічні умови успішної підготовки майбутніх учителів за допомогою сучасних педагогічних технологій.....	64
3.2. Методичні рекомендації щодо використання сучасних педагогічних технологій при підготовці майбутніх учителів.....	72
Висновки до третього розділу.....	86
ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92
ДОДАТКИ	99

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному етапі в Україні ведеться пошук нових засобів та прийомів оптимізації навчального процесу, мета якого – підвищити ефективність професійного навчання на основі національних надбань та усталених міжнародних традицій. Розвиток національної школи передбачає інтеграцію всіх елементів системи професійної педагогічної освіти. Для цього потрібно забезпечити освітню галузь фахівцями, які змогли б спрямовувати професійну діяльність на всебічний розвиток та самореалізацію молодого покоління, готового до вимог міжнародного економічного простору.

Суттєві зміни, що відбуваються у початковій школі (впровадження положень Концепції нової української школи, нових Державних стандартів початкової загальної освіти, навчальних програм, підручників), висувують нові вимоги до діяльності вчителя початкових класів. Адекватно реагувати на зміни може вчитель, готовий до освоєння нових інноваційних процесів, пошуку ефективних шляхів взаємодії з учнями та їх батьками. Тому набуває актуальності проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до дослідницької діяльності.

Аналіз практики означеної підготовки свідчить про існування низки недоліків, серед них: недостатня увага до розвитку наукового мислення студентів. Це актуалізує проблему пошуку педагогічних технологій та методів підготовки молодого вчителя початкових класів.

До пріоритетних педагогічних технологій підготовки майбутніх учителів відносимо особистісно орієнтовані технології, які ставлять у центр системи освіти студента, забезпечують йому комфортні і безпечні умови розвитку, реалізацію природних можливостей майбутнього фахівця.

Вимоги до професіоналізму та особистості фахівця спонукали останніми десятиріччя шукати нових парадигм реформування освіти, її нових моделей і технологій, інноваційних підходів, форм і методів навчання. Як вважають науковці і практики, здобуття знань, формування умінь і навичок,

розвиток особистісних і професійно значущих якостей у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця є найбільш ефективними за умови використання в освітньому процесі сучасних педагогічних технологій.

В останній час в педагогічний лексикон міцно увійшло поняття педагогічної технології, яким займалася велика кількість науковців (В. Беспалько [4], В. Євдокимов [65], М. Кларін [30], П. Підкасистий [26], І. Підласий [63], І. Прокопенко [65], С. Сисоєва [73]). Педагогічними технологіями, які підвищують педагогічну майстерність майбутніх вчителів початкової школи, займалися такі дослідники: І. Богданова [6], В. Бондар [7], О. Комар [32], В. Кукушин [34], О. Пометун [64], А. Сембрат [70], І. Смолюк [75] та ін.). Публікації останніх років (А. Нісімчук, О. Падалка [46], О. Пехота [53], О. Шпак [49] та інші) говорять про необхідність використання педагогічних технологій для вдосконалення навчально-виховного процесу у вищій школі.

Використання лише традиційних форм і методів навчання у сучасному вищому навчальному закладі призводить до того, що студенти пасивно сприймають інформацію, не вміють здійснювати пошук інформації самостійно, а також застосовувати на практиці свої знання. Ефективним способом роботи майбутнього вчителя є використання сучасних педагогічних технологій навчання. Тому використання сучасних педагогічних технологій в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи на сьогодні є актуальною та науково значимою проблемою дослідження.

Отже, підвищена актуальність, теоретична і практична значимість зумовили вибір теми магістерського дослідження: «Використання сучасних освітніх технологій у процесі підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного закладу вищої освіти».

Тему магістерської роботи затверджено на засіданні кафедри педагогіки Криворізького державного педагогічного університету (протокол № 4 від 28 листопада 2019 року). Робота виконана відповідно до теми,

передбаченої планом дослідницької роботи кафедри педагогіки Криворізького державного педагогічного університету за темою кафедри: «Теоретико-методологічні засади підготовки майбутнього вчителя в умовах модернізації неперервної педагогічної освіти» (Державний реєстраційний номер 0119U102693).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні ефективності використання сучасних освітніх педагогічних технологій та дослідженні стану використання сучасних освітніх педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного закладу вищої освіти.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Визначити сутність поняття «освітня педагогічна технологія», розглянути класифікацію педагогічних технологій.
2. З'ясувати значущість освітніх педагогічних технологій у підготовці майбутніх учителів.
3. Дослідити стан використання сучасних педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів в КДПУ.
4. Виявити педагогічні умови успішної підготовки майбутніх учителів за допомогою сучасних педагогічних технологій
5. Розробити методичні рекомендації щодо використання сучасних педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного закладу вищої освіти.

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного закладу вищої освіти.

Предмет дослідження – особливості використання сучасних освітніх педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного закладу вищої освіти.

Методи дослідження:

1. *загальнонаукові*: аналіз, синтез, дедукція, індукція, абстрагування, узагальнення, конкретизація.

2. конкретно-наукові методи:

- *теоретичні*: вивчення й аналіз психологічних, педагогічних, наукових джерел, методичних посібників для педагогічних навчальних закладів. методичної літератури з метою визначення досліджуваних у магістерській роботі понять і систематизації наукового матеріалу; класифікація педагогічних технологій; узагальнення матеріалу наукової роботи для здійснення висновків;
- *емпіричні*: педагогічне спостереження, вивчення й аналіз педагогічного досвіду викладачів із впровадження сучасних педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх вчителів початкових класів в КДПУ.

Практична значущість дослідження полягає в аналізі стану використання сучасних педагогічних технологій та розробці методичних рекомендацій щодо використання сучасних освітніх педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного закладу вищої освіти. Матеріали магістерської роботи можуть бути використані в роботі зі студентами в процесі викладання навчальних дисциплін «Загальна педагогіка», «Методика виховної роботи», «Сучасні освітні технології і парадигми», з метою оптимізації використання сучасних педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного закладу вищої освіти, а також для написання кваліфікаційних і магістерських робіт.

Базою дослідження виступив Криворізький державний педагогічний університет (КДПУ).

Апробація результатів дослідження. Було опубліковано статтю за темою «Гендерна складова професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів» в збірнику «Педагогічне Криворіжжя: педагогічний альманах».

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 84 найменування. Загальний обсяг роботи

складає 104 сторінки, із них 91 сторінка основного тексту. У роботі вміщено 3 додатки, 5 таблиць, 10 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ОСВІТНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

1.1. Сутність поняття «освітня педагогічна технологія» у науковій літературі

Державна національна програма «Освіта ХХІ століття» визначає один з напрямків реформування освіти запровадження у навчальний процес сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень.

Термін «технологія» з'явився у вітчизняній та зарубіжній теорії й практиці виховання у середині ХХ століття. Він означав сукупність методів, необхідних для процесу виробництва, а також науковий опис способів певного типу і виду виробництва.

У тлумачному словнику сучасної української мови визначено поняття «технологія», як сукупність знань про послідовне виконання операцій у виробничому процесі; як навчальний предмет, що дає знання та відомості; як сукупність методів обробки та виготовлення, зміни властивостей та форми матеріалу під час виготовлення виробів тощо. У виробництві «технологія» визначає засоби, способи та алгоритми, які забезпечують результати діяльності. Технологія базується на науці. Усі сучасні виробництва засновані на технологіях. Саме наукові засади виховання підштовхнули останнім часом педагогів до пошуку оптимальних моделей або технології виховання [61, с. 394].

Н. Максимова вважає, що «технологія в будь-якій сфері діяльності максимально відображує об'єктивні закони даної предметної сфери, і тому забезпечує результат поставлених цілей» [40, с. 94-95].

Термін «технологія» у педагогіку ввів відомий педагог А. Макаренко. Він один з перших в історії педагогіки послідовно впроваджував у життя ідею виховання як технологічний процес. Педагог вважав, що дійсний розвиток педагогічної науки пов'язаний з її вмінням «планувати особистість», а саме передбачати ті її якості та властивості, які сформуються

в процесі виховання. Вчений зазначав, що «невизначеність цілей виховання призводить до безрезультатності педагогічного процесу, і навпаки визначеність – допомагає перейти до чіткої технології виховання». Під цілями він розумів програму розвитку людської особистості та характеру. Вважав, що кожна вихована нами людина – це продукт нашого педагогічного виробництва [39, с. 42]. А. Макаренко стверджував: «педагоги повинні мати таку програму людської особистості, до якої необхідно прагнути».

У науковій психолого-педагогічній літературі наводяться різні тлумачення педагогічної технології (їх близько 300). Одне з таких влучних визначень на нашу думку: «Педагогічна технологія – це системний метод формування, використання й означення всього процесу навчання і засвоєння знань, під час якого враховуються технічні та людські ресурси та їх взаємодія, завданням якої є оптимізація освіти» [15, с. 331].

Одним із перших дав визначення науковій педагогічній технології видатний чеський мислитель-гуманіст, педагог Я. Коменський. Він стверджував, що школа є «майстернею», «живою друкарнею» людей. На думку вченого: «учитель в педагогічній діяльності використовує ті ж засоби виховання й освіти дітей, що і працівник друкарні» [58, с. 161]. Технологія навчання повинна гарантувати позитивний результат. Головною задачею технології навчання було створення «дидактичної машини» навчання. Для неї потрібно було винайти цілі, засоби досягнення цілей та правила користування ними.

На сьогодні поняття «педагогічна технологія» у психолого-педагогічній літературі вживається у різних аспектах: як планування процесу розвитку особистості учня (В. Беспалько); як процес організації навчання та підбір до нього творчих завдань (В. Бухвалов); як план досягнення намічених результатів (І. Волков); як педагогічну техніку (А. Гін, Н. Красовицький); як принципи навчання (В. Гузеєв); як моделі навчання та виховання, які раніше називалися методиками навчання й виховання (Л. Занков, В. Рєпкін.); сфера знання, що містить методи, засоби навчання й теорію їх застосування для

досягнення освітніх цілей (І. Зязюн); як методи, прийоми, засоби навчання (В. Паламарчук та ін.); як підхід до опису педагогічного процесу (В. Юдін).

У науковій педагогіці «педагогічна технологія» – це прийоми навчання та виховання. Н. Білик, С. Клепко, П. Матвієнко [57, с. 121] вважають, що основним у педагогічній технології є опис планування процесу розвитку та виховання особистості учня, з допомогою якого досягаються намічені педагогічні цілі незалежно від професійності вчителя.

За М. Ярмаченка, педагогічна технологія – це сукупність засобів та методів відтворення теоретично обґрунтованих освітніх процесів, які допомагають ефективно реалізувати намічені освітні цілі. Педагогічна технологія передбачає наукове планування, при якому освітні цілі ставляться досить однозначно і зберігається можливість об'єктивних поетапних вимірювань та підсумкової оцінки досягнутих результатів. У будь-якій освітній системі поняття «педагогічна технологія» взаємодіє з дидактичним завданням [61, с. 414]. І. Мархель визначає педагогічну технологію, як систему навчальних засобів та способів їх застосування [65, с. 114].

На думку дослідника Б. Ліхачова педагогічна технологія – це психолого-педагогічні установки, які поєднують форми, методи, способи, прийоми навчання та виховні засоби. Педагогічна технологія є організаційно-методичним інструментарієм педагогічної діяльності [37, с. 47], яка включає все: «від крейди і класної дошки» (Р. Кіффер) до «всіх речей, які можна увімкнути у розетку в стіні» (М. Мейер) [26, с. 4].

С. Смирнов вважає, що педагогічна технологія – це новий тип засобів освіти. Н. Крилова зазначала, що шкільні технології – це засоби навчання з використанням новітньої техніки. Педагогічні технології передбачають використання у педагогічній діяльності різних засобів комунікацій (аудіовізуальні, телебачення, комп'ютери тощо) (ЮНЕСКО, 1986) [26, с. 4].

Педагогічна технологія – системний метод планування, застосування й визначення всього освітнього процесу. Вона враховує технічні та людські ресурси, їх взаємодію, ставить завдання оптимізувати освіту. Технології

навчання часто визначають як область впровадження системи наукових принципів в плануванні навчального процесу й використання їх орієнтуючись на цілі навчання, які допускають їх оцінювання [15, с. 331].

Г. Селевко зазначає, що педагогічна технологія – це сфера знань, в якій вміщено методи і засоби навчання та їх застосування в досягненні цілей, це узагальнення, яке поєднує в собі смисли існуючих визначень [69, с. 32].

С. Гібсон розуміє педагогічну технологію, як систематичне застосування людського ресурсу, ідей, навчальних матеріалів та приладів для розв'язку педагогічних проблем. О. Кушнір – як оптимальний спосіб дії (досягнення мети) в заданих умовах. Ф. Фрадкін – як систематичний, концептуальний, об'єктивований, інваріантний опис взаємодії вчителя й учня, напрямлений на отримання освітніх цілей [26, с. 4]. В. Монахов – модель педагогічної взаємодії учнів та вчителя в плануванні, організації та навчанні [47, с. 64].

Н. Щурков пояснює «педагогічну технологію», як технологію, що забезпечує взаємодію педагога з дітьми. Саме взаємодія є вирішальним чинником взаємодії дітей з оточуючим світом за допомогою тонкого, психологічно виправданого «дотику до особистості», «мистецтвом якого володіє педагог» [83, с. 176].

Згідно В. Беспалько «педагогічна технологія» – це проект педагогічної системи, що реалізується на практиці, як змістова техніка реалізації освітнього процесу [4, с. 23]. І. Лернер пов'язує педагогічну технологію з формуванням цілей через отримані результати навчання [36, с. 17]. Науковці І. Дмитрук, О. Падалка визначають технологію навчання як «наукову основу застосування різноманітних методів навчання» [4, с. 29]. І. Волков пояснює її як опис взаємодії вчителя та учнів для максимальної реалізації процесу навчання.

П. Підкасистий під «педагогічною технологією» розуміє новий напрямок в педагогіці, який створює оптимальні навчальні системи, планує учбові процеси. В. Гузєєв – як систему з вихідними даними та наміченими

результатами навчання, засобами діагностики поточного стану учнів, набором моделей навчання та критеріями їх вибору [26, с. 4].

Слушною є думка Г. Селевка: «педагогічна технологія – система функціонування всіх елементів педагогічного процесу, запрограмованому у часі та просторі, та який приводить до запланованого результату». Педагог відзначає, що використання «технологічного підходу» і терміну «технологія» до соціальних процесів, освіти, культури є новим для суспільства [69, с. 24].

На думку педагога М. Кларіна, педагогічна технологія – системна сукупність і порядок роботи всіх засобів, інструментів та методик, за допомогою яких досягаються педагогічні цілі [29, с. 125].

К. Сілбер розкриває «педагогічну технологію», як комплексний процес, в якому беруть участь люди, ідеї, засоби і способи організації освітнього процесу, аналізу проблем та планування, забезпечення, оцінки та розв'язку проблем. Цей процес охоплює всі аспекти засвоєння знань [60, с. 208].

В. Серіков дає таке визначення педагогічній технології – «педагогічна діяльність, що реалізує науково обґрунтований проект дидактичного процесу. Педагогічна технологія є більш ефективною, надійною й гарантує результат, в порівнянні з традиційним навчанням» [26, с. 4].

Науковці С. Сисоєва та І. Соколова розглядають педагогічні технології у сучасному освітньому просторі як «організаційний початок, який запускає в дію та спрямовує в необхідний потік не лише творчі сили носіїв наукових знань та педагогічного досвіду, але й зміст освіти» [73, с. 226].

На думку американських науковців педагогічна технологія – це дослідження, мета якого визначити принципи, розробити методи оптимізації освіти за допомогою аналізу факторів підвищення освітньої ефективності, шляхом конструювання та використання прийомів та матеріалів, а також за допомогою оцінки використаних методів [11, с. 229].

І. Смолюк впевнений: «Педагогічна технологія – це проект (модель) освітнього процесу ЗВО, який визначає структуру та зміст навчально-

пізнавальної діяльності самого студента, його бажання стати професіоналом високо-професіональним фахівцем» [75, с. 11].

Науковці А. Вороній та В. Симоненко розкривають сутність «педагогічної технології», як систематичне планування, використання й оцінка всього освітнього процесу та засвоєння знань. На їх думку, педагогічні технології враховують людські і технічні ресурси та взаємодію між ними для створення більш продуктивної форми навчання [56, с. 232].

В. Сластьонін розглядає «педагогічну технологію», як упорядковану систему дій, операцій та процедур для отримання наміченого результату в умовах освітнього процесу [56, с. 235]. Вчений убачає в ній закономірний освітній процес, який реалізує науково-обґрунтований проект дидактичного процесу та бачить її більш ефективною, надійною, що гарантує кращий результат, порівняно з традиційними методиками навчання.

Українська дослідниця О. Козлова, вважає, що «педагогічна технологія» є оновленням інструментарію та методик педагогіки. При цьому вона стверджує, що зберігається наступність в розвитку педагогіки та шкільної практики, забезпечується професійна діяльність учителя, гарантується кінцевий результат [60, с. 189].

Педагог-дослідник П. Москаленко зазначає, що «педагогічна технологія – це послідовний ряд вказівок, дій та операцій конструювання, діагностики якості, коригування педагогічного процесу» [6, с. 256].

Технологія навчання – системний метод формування, впровадження й визначення всієї педагогічної діяльності та засвоєння знань з допомогою техніки і людей та їх взаємодії (Н. Ничкало) [61, с. 444].

Найбільш повне трактування сутності педагогічної технології, на нашу думку, запропонувала С. Сисоєва. Вона пояснює її як створену відповідно до потреб та здібностей особистості та суспільства, теоретично обґрунтовану педагогічну систему соціалізації, особистісного і професійного розвитку та саморозвитку. В результаті професійних педагогічних дій вчителя з використанням ресурсів та дій всіх учасників педагогічного процесу

забезпечується успішна реалізація визначених освітніх цілей та здатність відтворити процес на рівні педагогічної майстерності педагога [73, с. 245].

Немає спільної думки серед дослідників у підходах до трактування педагогічної технології. Але спільним серед них є впровадження сучасних педагогічних технологій з метою покращення продуктивності педагогічного процесу [22, с. 66].

Відсутність у педагогіці єдиного визначення сутності педагогічної технології призвела до існування серед вчених різних поглядів на структуру педагогічних технологій (В. Євдокимов [65], М. Мисливець [60], І. Прокопенко [65], Г. Селевко [69] та ін.). В. Євдокимов та І. Прокопенко до компонентів педагогічної технології відносять: організаційні форми, навчально-виховний процес, викладачів та засоби навчання [65, с. 111].

Г. Селевко виокремив структурні компоненти педагогічної технології (Додаток А): концептуальна основа; змістова частина навчання; процесуальна частину [68, с. 142].

В. Бондар виділив складові компоненти навчального процесу: цільові, стимулюючо-мотиваційні, операційно-діяльнісні (форми, методи, засоби навчання), контрольні-регулюючі і оцінно-результативні [7, с. 69].

Науковець Е. Советова [77, с. 143] виділяє критерії, що відображають сутність педагогічної технологія: формування цілей освіти; сприяння відбору та структурі змісту дисципліни; оптимізація організації педагогічного процесу; здійснення педагогічного процесу з використанням різних методів, прийомів та засобів навчання; застосування об'єктивних методів оцінки результатів навчання.

Кожна педагогічна технологія має певні ознаки:

- діагностична цілеспрямованість та результативність – досягаються цілі та забезпечується продуктивність навчального процесу;
- економічність – виражає якість педагогічної технології, забезпечує та оптимізує працю педагога;
- проєктованість, цілісність та керованість – ознака відображає різні

- сторони ідей відтворюваності педагогічної технології;
- коригованість – визначає постійний оперативний зворотній зв'язок, орієнтованого на чітко визначені цілі;
- візуалізація – передбачає застосування різноманітної аудіовізуальної та іншої техніки, конструювання та використання різних дидактичних та наглядних посібників [54].

Основні ознаки педагогічної технології виділені В. Беспалько (рис. 1.1).

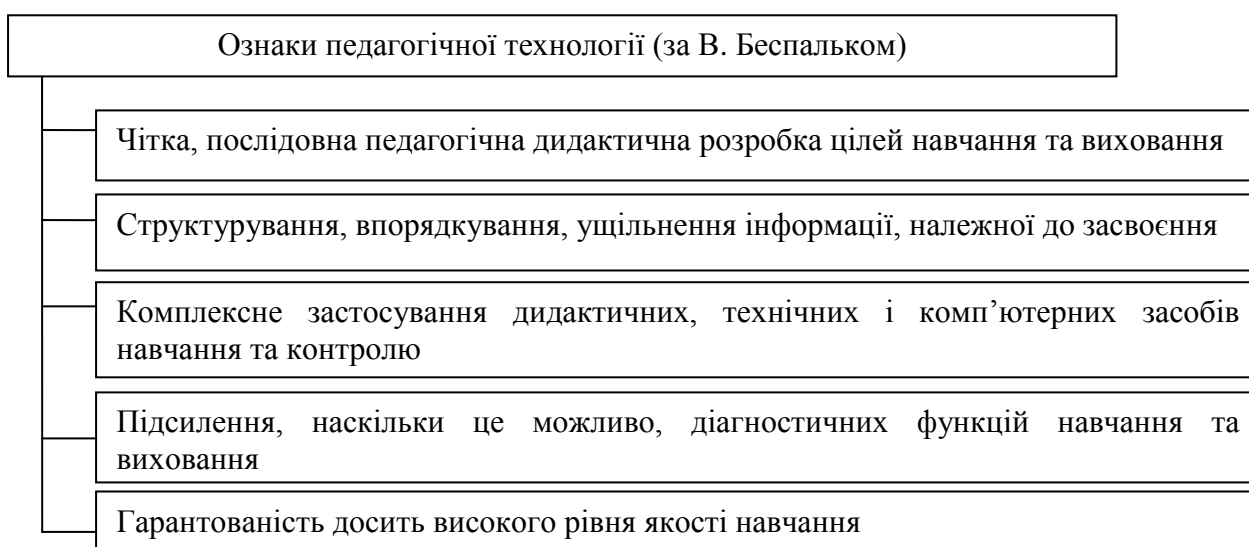

Рис. 1.1. Основні ознаки педагогічної технології

В. Воронцов [14], І. Гавриш [53], Н. Краснова [33], Г. Селевко [69] розглядають педагогічну технологію як поняття, в якому інтегровано науковий, процесуально-описовий та процесуально-дієвий аспекти.

Науковий аспект – педагогічні технології є частиною педагогічної науки. Вивчаються і розробляються цілі, зміст та методи навчання й проектується педагогічні процеси.

Процесуально-описовий аспект – педагогічні технології є описом навчального процесу, сукупністю цілей, змісту, методів та засобів з метою досягнення намічених освітніх цілей. Педагогічна технологія визначається як модель (алгоритм, конструкція, стратегія тощо) педагогічного процесу. Так, Т. Гришина розглядає педагогічну технологію як «модель взаємодії вчителя й учнів із планування, організації та проведення реального процесу навчання в

комфортних умовах для всіх суб'єктів освітньої діяльності» [15, с. 75], І. Дичківська - як конструкцію, стратегію, алгоритм організації педагогічної діяльності [22, с. 276].

Процесуально-дієвий аспект – педагогічні технології є актом здійснення технологічного процесу, функціонування усіх людських факторів, інструментарію та педагогічних методів [14, с. 101]. Педагогічну технологію визначають як «реальний навчально-виховний процес, побудований за певною технологією для досягнення намічених цілей». Таке визначення педагогічній технології дається в працях вчених І. Дичківської, М. Кларіна, М. Мисливця, О. Пехоти та ін. [22; 30; 53; 60]. Обґрунтовуючи правомірність розгляду педагогічної технології в процесуально-дієвому контексті, М. Мисливець відзначає: «Треба, імовірно, при визначенні сутності педагогічної технології виходити зі змісту та характеру діяльності вчителя як процесу безперервного розв'язання педагогічних задач (аналітико-рефлексивних, організаційно-діяльніших, оцінно-інформаційних, корекційно-регулюючих, комунікативних)» [60, с. 203].

Основними якостями сучасних педагогічних технологій є системність, комплексність, цілісність, науковість.

Системність педагогічної технології означає, що у технологічному процесі задіяні цілі, зміст, методи та форми взаємодії учасників, результати, між якими є багатообразні, причинно-наслідкові, генетичні, історичні, змістові та функціональні зв'язки. Системність виявляють в освітніх результатах, відношеннях, якостях суб'єктів діяльності тощо.

Комплексність педагогічної технології вимагає координацію та взаємодію різних педагогічних, психологічних, організаційно-управлінських та інших елементів.

Педагогічні технології мають загальні інтегративні якості, зберігаються специфічні властивості складових елементів. Цілісність об'єднує елементи технології на основі загальної мети та концептуальної основи.

Науковість педагогічної технології містить аналіз та використання досвіду, концептуальність, прогностичність та інші якості. Педагогічні технології синтезують досягнення науки та практики, поєднують традиційні елементи минулого досвіду з новими досягненнями суспільства.

А. Черепанова виділила основні характеристики, що визначають сутність педагогічної технології: предметність, цілеспрямованість, процесуальність, структурність, прогнозованість, цілісність, результативність, відтворюваність [81, с. 274-276].

Отже, під час розробки технології повинні чітко простежуватися окремі етапи та кінцевий результат усього процесу. Основні складові змісту технологізації: розподілення процесу на внутрішні етапи, фази; обґрунтування поетапності дій; визначення алгоритму виконання усіх технологічних операцій.

На думку С. Вітвицької кожній педагогічній технології відповідають основні методологічні вимоги, критерії технологічності:

- концептуальності – концепція, яка пояснює освітні цілі з позиції філософії, психології, дидактики та соціально-педагогічної позиції;
- системності – має всі ознаки системи;
- логічності, цілісності та взаємозв'язку елементів системи;
- керованість – визначення цілей, планування освітнього процесу, керування методами та засобами навчання і корекція знань та вмінь;
- відтворюваності – вміння використання та відтворення педагогічного процесу іншими учасниками;
- єдності змістової та процесуальної частин;
- ефективності – максимум зусиль для отримання очікуваного результату [13, с. 117-118].

Г. Селевко виділив чотири позиції стосовно терміну «технологія» та науковців, які ці позиції підтримують:

1. Педагогічна технологія як засіб, тобто як застосування методичного інструментарію, апаратури, навчального обладнання і ТЗН для навчального

процесу (В. Бухвалов, Р де Кіффер, Н. Крилова, Б. Ліхачов, М. Майєр, В. Паламарчук, С. Смірнов).

2. Педагогічна технологія – процес комунікації (засіб, модель, техніка виконання завдань), що працює на визначеному алгоритмі, програмі, системі взаємодії учасників педагогічного процесу (В. Беспалько, С. Гібсон, І. Зязюн, В. Монахов, Т. Сакамото, Б. Скіннер, В. Сластьонін, М. Чошанов).

3. Педагогічна технологія – область знань надбаних соціальними, природничими науками та наукою управління (С. Ведемейер, В. Гузеєв, М. Ераут, Р. Кауфман, П. Підкасистий).

4. Педагогічна технологія – багатовимірний процес (В. Давидов, М. Кларін, П. Мітчелл, Г. Селевко, К. Сілбер, Р. Томас, Д. Фінн) [69, с. 24].

На думку цих вчених, педагогічна технологія функціонує в трьох напрямках: наука, що досліджує раціональні шляхи навчання; система алгоритмів, способів, регуляторів діяльності; реального педагогічного процесу.

Вона може бути представленою чи всім комплексом їх аспектів, чи науковою розробкою, чи описом програми дій» [69, с. 14]. Г. Селевко зауважив «усіляка технологія являє собою систему, але не всяка педагогічна система є технологією» [68, с. 29].

Розходження в поглядах на сутність педагогічної технології пояснюється складністю та недостатньою її вивченістю, значними розбіжностями початкових уявлень у різних дослідників. Але майже всіх дослідників об'єднує те, що з допомогою педагогічної технології планується і виконується такий навчальний процес, що гарантує досягнення поставлених цілей. Через результати навчання педагогічна технологія передбачає формулювання цілей.

1.2. Класифікація педагогічних технологій

У діяльності ЗВО застосовуються різні педагогічні технології. У педагогічній діяльності вчителя, викладача та чи інша технологія обов'язково набуває авторського характеру. В науковій літературі досліджуються різні підходи до класифікації педагогічних технологій, що уможлиблює їхнє більш свідоме і цілеспрямоване застосування у педагогічній практиці [5; 1817; 27; 69].

Педагогічні технології можна згрупувати за різними ознаками:

- за джерелом утворення (педагогічний досвід або наукова концепція);
- за цілями та завданнями (засвоєння та закріплення знань, виховання та розвиток (вдосконалення) природних особистісних якостей);
- за результатами впливу педагогічних засобів;
- за функціями вчителя з використанням технології (діагностика, керування конфліктними ситуаціями);
- за тим, яку частину педагогічної діяльності «обслуговує» та чи інша технологія [60, с. 207].

В. Беспалько класифікував педагогічні технології за типом організації та керування навчальною діяльністю учнів: класичне лекційне навчання, навчання з використанням аудіовізуальної техніки; система «консультант», навчання книгою; система «малих груп», групові, диференційоване навчання; комп'ютерне навчання, система «репетитор», «програмоване навчання» [4, с. 97].

Е. Советова запропонувала три види педагогічних технологій: розвиваючі, технології адаптивної системи навчання, і такі, що побудовані на основі інтеграції. Вони спрямовані на: створення позитивного настрою студентів у ході навчання; використання проблемних творчих завдань; мотивацію студентів до самостійного застосування різних методів виконання завдань; рефлексію (обговорення результатів, та помилок) [77, с. 49].

Вчений І. Прокопенко пропонує класифікацію педагогічних технологій (табл. 1.1), всередині яких є окремі їх види [65, с. 24-26].

Таблиця 1.1

Класифікація педагогічних технологій І.Ф.Прокопенко

Класифікація педагогічних технологій	Види педагогічних технологій
1. За цільовою орієнтацією	- загально педагогічні, вузько предметні, модульно-рейтингові;
	- навчання обдарованих, робота з «важкими», масова технологія, просунутої освіти;
	- на основі активізації та інтенсифікації діяльності, гуманізації і демократизації відносин, реконструкції матеріалу, ефективності організації навчання;
	- авторські технології, альтернативні;
	- навчальні та виховні, загальноосвітні і професійні, гуманістичні і технократичні.
2. За характером відносин між педагогом та студентом	- авторитарні, дидактоцентричні, особистісно-орієнтовані, гуманно-особистісні, вільного виховання.
3. За способами організації навчання	- лекційно-семінарські і альтернативні, індивідуальні, групові, колективні, академічні і клубні, індивідуальні і диференційні;
	- догматичні, репродуктивні, пояснювальні, програмні, проблемні, діалогічні, розвивальні, ігрові, комп'ютерні;
	- інформаційні, операційні, евристичні, комплексні

Класифікація педагогічних технологій в залежності від позиції студента до викладача:

1. Авторитарні технології. Педагог – суб'єкт педагогічного процесу, а студент – об'єкт. Застосовуються жорсткі умови освіти, пригнічення ініціативи і самостійності студента.

2. Дидактоцентричні технології. Переважають суб'єктивно-об'єктивні відносини викладач-студент. Пріоритет - освіта, а особистість відсувається на другий план і формується тільки дидактичними засобами навчання.

3. Особистісно орієнтовані технології. Студент виступає в ролі суб'єкта освіти, на перший план ставиться його особистість. Забезпечуються

комфортні умови освітнього процесу. Реалізовується природний потенціал суб'єкта навчання.

4. Гуманно-особистісні технології відкидають примус до навчально-виховного процесу. Переважають ідеї всебічної поваги і любові до студента, і на перший план ставляться його творчі сили.

5. Технології співпраці. Демократичні відносини між викладачем і студентом - спільно розроблюють цілі, завдання, зміст і методи занять.

6. Технології вільного виховання. Студенту надаються свобода вибору і самостійності в навчально-виховному процесі.

Залежно від категорій студента педагогічні технології поділяються на:

1. Традиційна технологія – для студентів із середнім інтелектом.
2. Технологія просунутого рівня (поглиблене вивчення предметів, в основному в гімназіях, ліцеях та в магістратурі).
3. Технологія корекційного навчання (педагогічна корекція освіти).
4. Технологія роботи з важкими та обдарованими. Використовується в основному в рамках середньої освіти [79].

Особливої уваги заслуговує структура педагогічної технології вченого В. Кукушіна, яка складається з таких компонентів:

- концептуальна основа – наукова концепція досягнення освітніх цілей;
- змістовна частина навчання – поставлені загальні та конкретні цілі навчання, зміст навчального матеріалу легко доступний для сприйняття;
- технологічний процес – організація навчального процесу, методи і форми його, управління студентами у засвоєнні навчального матеріалу, діагностика самого процесу [33, с. 14].

Український науковець С. Максимюк виокремила класичні й альтернативні педагогічні технології (їх є близько 70), педагогічні технології початкового навчання (налічується 11), педагогічні технології закладів нового типу (налічено 18) [41, с. 423]. Класифікація відображає загальний історико-педагогічний досвід та історичний досвід утворення класичних

систем та технологій зокрема. Ця класифікація не є досконалою у зв'язку з відсутністю виховних, соціально-виховних технологій та технологій управління.

Цінною, на наш погляд, є класифікація педагогічних технологій професора В. Фоменко (табл. 1.2) [45].

Таблиця 1.2

Класифікація педагогічних технологій В.Т. Фоменко

1. Технології, які передбачають побудову навчального процесу на діяльнісній основі.	Студент виробляє різні дії з поставленим завданням відповідно до кожної теми. Це спонукає до підвищення його мотивації і зацікавленості даною дисципліною.
2. Технологія, що за основу побудови навчального процесу бере концептуальні засади.	Виокремлює міжпредметні ідеї в межах одного заняття. Підсумок такого навчального процесу - виділення у студентів міжсистемних способів мислення. Проводиться інтегроване викладання.
3. Технологія, що передбачає побудову навчального процесу на блочній основі.	Дисципліни об'єднуються у великі блоки. Один день приділяється вивченню однієї дисципліни, другий день – іншій. Інколи такі блоки ділять не за днями, а тижнями. Студенти поглиблено займаються тільки тією дисципліною, яка вивчається в даний день (тиждень).
4. Технологія, що для навчального процесу бере випереджаючу основу.	Вона включає в себе досліджуваний, пройдений і майбутній матеріал. Це сприяє ефективній підготовці студента до сприйняття нового матеріалу, активізує його пізнавальну діяльність, підвищує його мотивацію.
5. Технологія, що передбачає навчальний процес на проблемній основі.	Вона має внутрішньо-протирічний, проблемний зміст тематики заняття. На початку заняття перед студентами постає проблема, і в процесі його проведення вони знаходять способи і методи її вирішення.
6. Технологія, що передбачає побудову навчального матеріалу на особистісно-смісловій і емоційно-психологічній основі.	Характерним для даної педагогічної технології є введення у вивчення дисципліни емоційно-психологічного фону, наприклад методу «мозковий штурм». При цьому використовуються інтелектуальні та моральні емоції студента.
7. Технологія, що передбачає побудову навчального процесу на альтернативній основі.	В ході викладу лекції викладач розглядає дану тематику з різних точок зору, підходів, теорій.
8. Технологія, що планує	Під час проведення використовуються різні

навчальний процес на ситуативній, ігровій основі.	ігрові методики.
9. Технологія, що передбачає побудову навчального процесу як виклад досліджуваної теми	у вигляді діалогу з аудиторією

С. Савельєв (рис. 1.2) класифікував сучасні педагогічні технології за такими критеріями: спрямованістю дій, цілями навчання, предметним середовищем, застосуванням технічних засобів, організацією освітнього процесу [78, с. 256].

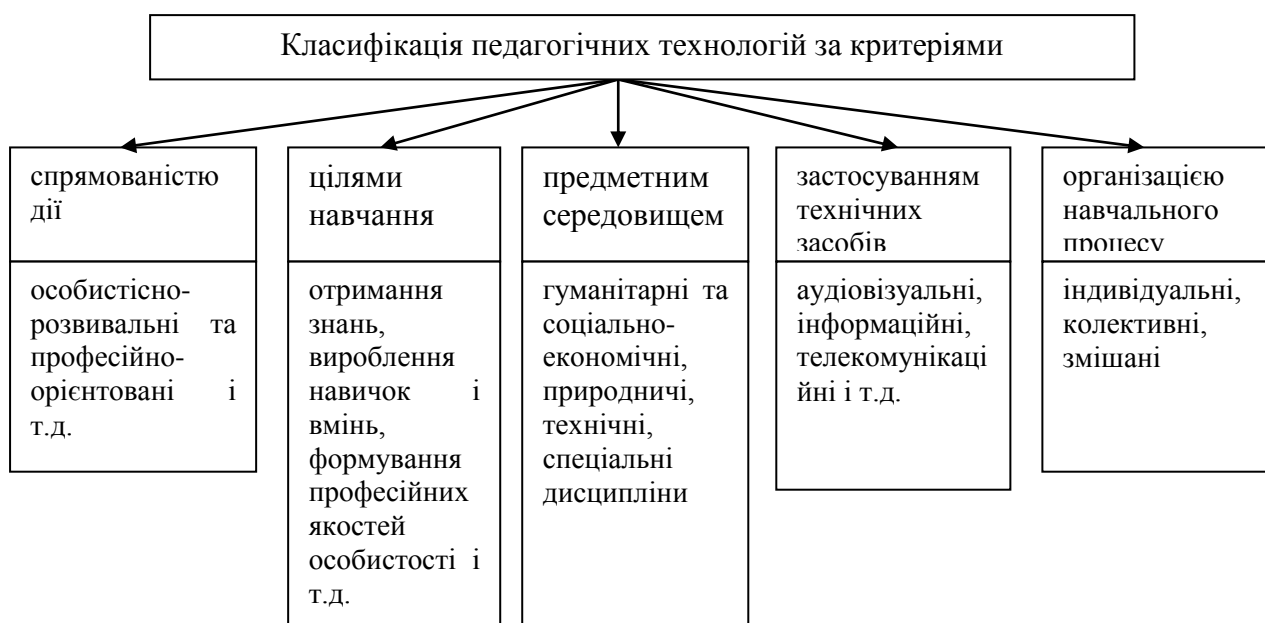

Рис. 1.2. Класифікація педагогічних технологій С. Савельєвим

В. Симонов [71, с. 3], С. Маврін [38, с. 21] класифікують педагогічні технології за такими ознаками, що характеризують аспекти навчання (змістовий, процесуальний, мотиваційний, організаційний); відображають можливості конкретної технології (кількість тих, хто навчається і тих, хто обслуговує цю технологію; рівень автоматизації педагогічного процесу; напрямок дії; технологічність самої педагогічної діяльності).

Згідно цих ознак В. Симонов виділяє технології [71, с. 68]:

- інтеграції навчальних предметів, укрупнення дидактичних одиниць;
- мотиваційного забезпечення навчального процесу, формування пізнавальних інтересів;

- програмованого, комп'ютерного, проблемного, інтерактивного навчання;
- співробітництва в навчальному процесі.

С. Маврін виокремлює технології:

- індивідуальні, індивідуалізовані, групові, колективні, масові;
- навчання з використанням ЕОМ;
- професійно-орієнтовані та загально-розвивальні технології;
- алгоритмізовані й індивідуально-творчі [38, с. 52].

Н. Бордовська, А. Реан виділяють педагогічні технології зорієнтовані на певну освітню парадигму або ж дидактичну концепцію, професійно-особистісні якості педагога, культурно-освітні традиції країни чи регіону. До таких педагогічних технологій автори віднесли: структурно-логічні, ігрові, комп'ютерні, діалогові, тренінгові [9, с. 98].

С. Смирнов класифікує технології навчання щодо використання засобів навчання і рівнів реалізації змісту освіти. Автор розглядає такі рівні: навчального заняття, навчального предмету та всього навчання (з усіх предметів та упродовж усіх років навчання у ВНЗ) і пропонує поділити технології навчання також на три рівні: технологія заняття або завершеного циклу занять; технологія предмету; технологія повного навчання [78, с. 273].

На думку В. Гузєєва, педагогічні технології поділяються на: традиційні; модульно-блокові; суцільно-блокові; інтегровані [17, с. 21]. Вчений виділив три групи технологій (рис. 1.3). Він розрізняє технології за ознакою можливостей застосування при викладанні предметів: універсальні використовують до викладання будь-якого предмету; локальні або обмежені – для викладання декількох предметів; специфічні – для одного-двох предметів або окремих тем [17, с. 24].

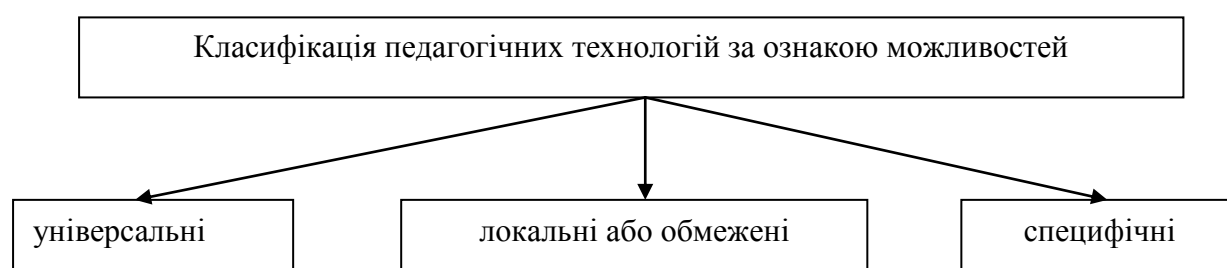

Рис. 1.3. Класифікація педагогічних технологій В. Гузеєва

Запропонована В. Гузеєвим класифікація визначена до процесів навчання. Він не прийняв до уваги соціально-виховних процесів та процесів виховання та управління.

І. Підласий стверджує, що існує лише три технології: продуктивна, поблажлива та партнерська [63, с. 5]. Він вважає, що продуктивна технологія у ринкових умовах є найпродуктивнішою. Продуктивна педагогіка основана на предметно-орієнтованій освіті. Її мета – одержати від занять максимум якісних знань та вмінь. Люди, які прагнуть отримати швидку і добру освіту, віддадуть перевагу саме їй.

Вчені харківської школи І. Прокопенко та В. Євдокимова запропонували три групи педагогічних технологій, усередині яких існують окремі види технологій навчання.

1. Педагогічні технології орієнтовані на цілі.
2. Педагогічні технології за характером відносин між викладачем та студентом.
3. Педагогічні технології за способами організації навчання [65, с. 115].

Класифікація педагогічних технологій з позиції дитини в освітньому просторі та ставлення до неї вчителів: авторитарні, дидактоцентричні, особистісно-орієнтовані технології, які включають в себе гуманно-особистісні технології, технології співпраці, технології вільного виховання.

Класифікація по категорії учнів: масова (традиційна) шкільна технологія; технології просунутого рівня; технології компенсуючого навчання; різні технології (сурдо-, орто-, тіфло-, олигофренопедагогіка); технології роботи з важкими та обдарованими дітьми.

Найбільш відомою в сучасній психолого-педагогічній літературі є класифікація педагогічних технологій Г. Селевка (Додаток Б). Автор виділяє близько ста самостійних педагогічних технологій за 12 ознаками [68, с. 158].

Вони часто є альтернативою класно-урочної організації навчально-педагогічного процесу. Вчений виокремлює педагогічні технології на основі гуманістично-особистісного напрямку педагогічного процесу; активізації та інтенсифікації навчання учнів; успішності керування та організації процесу освіти; застосування сучасних інформаційних засобів; конкретно-предметні педагогічні технології; альтернативні технології; природо-відповідні технології; технології розвивального навчання; технології виховання; соціально-виховні технології; педагогічні технології авторських шкіл; технології внутрішньо-шкільного керування та інші [68, с. 164].

Класифікація Г. Селевка дає змогу аналізувати конкретну педагогічну технологію, практичний педагогічний досвід, а також, цілеспрямовано шукати педагогічні технології, що найбільш повно відповідають потребам особистості, навчального закладу тощо.

До джерел і складових сучасних педагогічних технологій науковець відніс: соціальні зміни і сучасне педагогічне мислення; педагогічні, психологічні, суспільні науки; передовий педагогічний досвід минулого, український і закордонний; народну педагогіку (етнопедагогіку) [54].

Педагогічна технологія повинна задовольняти основним методологічним вимогам (критеріям технологічності): концептуальності, системності, керованості, ефективності, відтворюваності.

Концептуальність передбачає, що кожна педагогічна технологія опирається на наукову концепцію, яка містить філософське, психологічне, дидактичне і соціально-педагогічне пояснення досягнутих цілей освіти.

Системність вимагає від педагогічних технологій усіх ознак системи: логіку процесу, взаємозв'язок усіх його учасників, цілісність.

Керованість забезпечує варіанти визначення цілей, планування, проектування освітнього процесу, поетапну діагностику, обґрунтований вибір засобів та методів навчання, корекцію результатів.

Сучасні педагогічні технології існують у певному освітньому середовищі та повинні приносити ефективні результати, мають бути

оптимальними та гарантовано досягати певного стандарту освіти. Відтворюваність – здатність повторити та відтворити педагогічні технології в інших освітніх установах іншими суб'єктами.

Таблиця 1.3

Класифікація педагогічних технологій підготовки вчителів у системі педагогічної освіти України [68, с. 80 – 81].

За групами	Технології
за рівнем застосування	загальнопедагогічні, предметні, локальні
за філософською основою	матеріалістичні та ідеалістичні, діалектичні та метафізичні, наукові та релігійні, прагматичні та екзистенціальні
за провідним фактором психічного розвитку	біогенні, соціогенні, психологенні, ідеалістські технології
за науковою концепцією засвоєння досвіду	асоціативно-рефлекторні, біхевіористські, інтеріоризаторські, розвивальні, нейролінгвістичного програмування, сугестивні
за орієнтацією на особистісні структури	інформаційні технології, що спрямовані на формування знань, умінь і навчочок, операційні – формування способів розумових дій, емоційно-художні та емоційно-моральні – формування сфери естетичних та моральних відношень, технологія саморозвитку, евристичні, прикладні
за характером змісту та структури	технологія навчання і виховання, світські та релігійні, загальноосвітні та професійно-орієнтовані, гуманітарні та технократичні, галузеві, предметні, монотехнології, комплексні та проникаючі
за ставленням до дитини	авторитарні технології, дидактоцентричні, особистісно орієнтовані, гуманно-особистісні, технології співробітництва, технології вільного виховання, езотеричні
за способом, методом та засобом навчання	догматичні, репродуктивні, пояснювально-ілюстративні, програмоване навчання, проблемне навчання, розвиваюче навчання, саморозвитку в навчанні, діалогічні, комунікативні, ігрові, творчі та ін.
за категорією тих, хто навчається	масова, технологія поглибленого вивчення предмету, технологія компенсації, різні віктимологічні технології, технології роботи з обдарованими та ін.

Найбільш поширені дві класифікації педагогічних технологій:

- 1) за способами, методами та засобами навчання:
- 2) у напрямку оновлення традиційної освіти, у тому числі на базі авторських педагогічних концепцій:

- технології гуманізації та демократизації педагогічних відносин: «педагогіка співробітництва», гуманно-особистісна технологія Ш. Амонашвілі; технологія формування людини Е. Ільїна та ін.;
- технології активізації діяльності учнів: ігрові технології; проблемне навчання; технологія навчання В. Ф. Шаталова та ін.;
- технології ефективно організації та управління процесом освіти: програмоване та диференційоване навчання (В. Фірсов, Н. Гузик); індивідуальне навчання (А. Граніцкім, І. Унт, В. Шадриков); перспективно-випереджальне навчання С. Лисенкової; групове та колективне навчання А. Рівіна, В. Дьяченка та І. Первин; комп'ютерні технології навчання та ін.;
- технологія колективного способу навчання (КСН) А. Рівіна [76, с. 18] ефективно використовується у ЗВО України, під час якої навчання відбувається в процесі спілкування суб'єктів навчально-виховного процесу в парах. Застосовуються різні способи спілкування студентів між собою під час вивчення матеріалу, майбутні фахівці засвоюють навчальний матеріал та вчаться працювати з першоджерелами та отримують навички соціально-прийнятних форм спілкування. Педагог повинен вміти організовувати педагогічну діяльність так, щоб в навчальному процесі були задіяні всі студенти, мати організаторські здібності, знати навчальний матеріал, вміти швидко змінювати види діяльності, знати психологічні особистісні характеристики студентів. Отже, при озброюванні майбутніх вчителів початкових класів такою технологією потрібно практично оволодіти професійними навичками, яких ця технологія вимагає;
- технології методичного покращення та дидактичного відтворення навчального матеріалу: «Укрупнення дидактичних одиниць» П. Ерднієва, «Діалог культур» В. Біблера і С. Курганова, «Екологія і діалектика» Л. Тарасова, «Реалізація теорії поетапного формування розумових дій» М. Воловича та ін.;

У процесі розробки технології «Діалог культур» науковці застосували ідеї М. Бахтіна «про культуру як діалог», «ідеї внутрішньої мови» Л.Виготського та принципи «філософської логіки культури» В. Біблера. Навчальна інформація цієї технології залежить від трьох дидактичних принципів: оптимальний зміст дидактичної системи знань; систематичність навчання; навчання раціональних методів оволодіння знаннями [8, с. 59].

- природничі технології (етнопедagogіка) - навчання по Л. Толстому; виховання грамотності по А. Кушніру; технологія М. Монтесорі та ін.;
- ..альтернативні технології – радикальна відмова від традиційних, організаційних, змістових і методичних принципів та заміна їх альтернативними. До таких технологій були віднесені вальдорфська педагогіка Р. Штайнера, технологія вільної праці С. Френе, технологія імовірнісної освіти А. Лобка і технологія вільного виховання Ж.-Ж. Руссо, Л. Толстого, С. Френе, Ж. Піаже, К. Роджерса та ін.
- ..комплексні політехнології - сучасні авторські школи, утворені на базі звичайних масових шкіл: «Школа самовизначення» А. Тубельського; «Русская школа» І. Гончарова і Л. Погодіної; «Школа для всіх», або «Школа педагогіки, що адаптує» Е. Ямбурга і Б. Бройде; та ін. [28, с. 4-7].

Серед технологій розвивального навчання Г. Селевко виділив розробки Л. Занкова, Д. Ельконіна, В. Давидова, І. Якиманської та інших. Автори зазначають, що розвивальні технології базуються на гіпотезі Л.Виготського, «знання є не кінцевою метою навчання, а лише засобом розвитку особистості» [69, с. 175].

Л. Дзюба, А. Нісімчук, І. Смолюк вважають, що за такої класифікації не можливо застосовувати такі підходи в педагогічній діяльності вчителів. На думку науковців, в класифікаціях педагогічних технологій необхідно враховувати багатовіковий вітчизняний та зарубіжний досвіди; сучасні реалії перехідного періоду становлення державності; нові філософські концепції та парадигми [49, с. 63-69].

С. Сисоєва виділяє технології, що враховуються на етапі підготовки студентів та відносно освітнього процесу в загальноосвітній школі:

- методологічні освітні технології (поетапний розвиток розумових дій; проблемне, програмоване, розвивальне, особистісно-орієнтоване та особистісно-діяльнісне, проєктивне та дистанційне навчання);
- тактичні освітні технології (методи, прийоми) [80, с. 249-273].

В «Енциклопедії освіти» виокремлено технології: методологічні (педтеорії, концепції, підходи); стратегічні (організаційні форми взаємодії), тактичні (методики, методи, прийоми) [24, с. 86].

До головних методологічних технологій віднесли теорію поступового розвитку розумових дій; проблемне, програмоване, розвивальне, особистісно-орієнтоване й особистісно-діяльне, проєктивне, модульне, диференційоване, контекстне, ігрове, концентроване, активне, дистанційне навчання [32, с. 374]. Даною класифікацією легко користуватися порівняно із класифікацією Г. Селевка, вона доступно сприймається майбутніми вчителями початкової освіти. Проте у них можуть виникнути труднощі під час застосування інформаційних технологій, технології формування творчої особистості, та інших авторських технологій.

Отже, аналізуючи різні класифікації технологій можна зробити висновок, що у них не враховані технології виховання, технології управління навчальним закладом.

1.3. Значущість педагогічних технологій у підготовці майбутніх учителів

Сучасний розвиток початкової освіти вимагає вдосконалення та розвитку професійних умінь, гармонізації діяльності майбутніх вчителів початкової школи та реалізації їх творчого потенціалу. Професія вчителя близька до мистецтва, бо має широкі можливості для творчої реалізації особистості педагога. Тому професійна підготовка вимагає від майбутнього фахівця початкових класів потужних психолого-педагогічних, фундаментальних, професійно-орієнтованих знань і методичних умінь та прояву особистісних якостей. Учитель з високим індивідуально-творчим потенціалом повинен вміти розв'язувати педагогічні ситуації, володіти унікальними методами та прийомами, підходами до кожного учня. Такий вчитель досягне високих результатів у сфері професійної діяльності у галузі початкової освіти.

Головним принципом викладання нинішньої вишівської освіти є передача майбутнім спеціалістам необхідних знань і вмінь. На перший план ставляться людські якості студента, що є водночас і метою, і засобом його підготовки до майбутньої педагогічної діяльності у початковій школі. Долається існуючий у вищих закладах освіти розрив між інформаційно-пізнавальною, діяльнісною формою професійної підготовки й професійно-творчим розвитком студента. Для забезпечення високого рівня практичної підготовки майбутніх фахівців початкової школи у ВНЗ потрібно застосовувати поряд із традиційними, академічними методами навчання так званих активних, професійно-орієнтованих. Опановуючи сучасними педагогічними технологіями, що базуються на психолого-педагогічних, соціально-культурологічних і фахових знаннях, майбутній фахівець зможе досягти високого рівня креативності у навчанні та вихованні молодших школярів [58, с. 145].

Фахова підготовка педагогів початкової школи вимагає всебічного культурного та світоглядного розвитку особистості майбутнього вчителя,

розвитку професійних знань та вмінь, бажання до інновацій, творчості та самореалізації. Метою підготовки до забезпечення цілей і змісту освіти є формування готовності фахівців початкової освіти до здійснення процесу навчання та виховання молодших школярів, формування особистісних і суспільно значущих світоглядних якостей фахівців, індивідуального визначення у світі суспільно значущих цінностей, а професійного вдосконалення. Для цього потрібно формувати професійно-педагогічні знання та ціннісні орієнтації, професійно-педагогічні уміння та навички, професійну самосвідомість, яка основана на вивченні досвіду індивідуально-творчої діяльності вчителів; формувати готовність до педагогічних інновацій; засвоїти суб'єктну природу культурних процесів як інструменту гуманізації професійної діяльності [60, с. 144].

Науковці А. Нісімчук, О. Падалка, О. Пехота та інші стверджують, що для вдосконалення навчально-виховного процесу у вищій школі необхідно застосовувати сучасні педагогічні технології [40, с. 186].

Підготовка майбутніх вчителів покликана розвивати професійні креативні якості педагога: нестереотипне мислення, комунікативні здібності, нестандартність ідей, вміння вирішувати педагогічні проблеми та ситуації, обирати інноваційні методи і прийоми викладання дисциплін початкової школи, створювати спеціальні умови навчання практичним вмінням педагогічної діяльності. Сучасним вчителем початкових класів має бути творча особистість з високо розвинутим ступенем мотивів, характерологічних особливостей і творчих умінь, потрібних для успішної педагогічної діяльності. В результаті спеціальної професійної освіти та постійного самовдосконалення вчитель отримує знання, вміння та педагогічні навички, оволодіває уміннями формувати творчу особистість учня» [72, с. 96].

Сучасна підготовка майбутніх вчителів початкових класів у ЗВО неможлива без використання технологій розвитку творчості. Найвищим результатом будь-якої педагогічної технології є досягнення творчого рівня

розвитку особистості. Щоб стимулювати у студентів інтерес до творчості, перед ними ставляться такі завдання, що потребують: творчого дослідження, узагальнення, систематизації; розвитку вмінь та навичок порівнювати й узагальнювати, експериментувати; використовувати ігрові моменти; розв'язувати творчі завдання; здобувати навички дослідницької роботи.

Сучасні педагогічні технології мають величезні можливості в розвитку творчих здібностей студентів у вищій школі. Більшість авторів (В. Андреев, Д. Богоявленська, Р. Грановська, Н. Кузьміна, С. Сисоева та ін.) вважають, що «творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, має потяг до нового, оригінального». У психолого-педагогічній літературі поряд із терміном «творча особистість» трапляється термін «креативна особистість». Основними ознаками креативності психологи вважають: оригінальність, семантична, образна адаптивна та семантична спонтанна гнучкість (Д. Гільфорд); загострене сприймання недоліків, прогалин у знаннях, дисгармонії (Е. Торренс) [62, с. 70].

У філософській та психолого-педагогічній літературі творчих, креативних людей наділяють такими особистісними якостями: цікавість, пізнавальні інтереси; високий рівень розвитку логічного мислення; оригінальність, продуктивність та гнучкість мислення; втілення нових ідей та нетрадиційних рішень; здатність прогнозувати (уява, інтуїція, аналітичність); високе концентрування уваги; різноманітність потреб та інтересів; незалежність суджень і дій; прагнення до саморозвитку. Сучасні педагогічні технології є одним із домінуючих напрямків розвитку людства [72, с. 123].

Використання педагогічних технологій у ЗВО, з метою формування професійної компетентності в майбутніх фахівців, орієнтує на комплексне об'єднання інноваційних методів та засобів навчання, ефективне залучення всіх учасників навчального процесу.

Протягом останніх двох десятиліть у ЗВО широко використовується рейтингова технологія. У працях вітчизняних вчених вона має різні назви: рейтингове навчання (А. Алексюк), рейтинг-система (В. Заводяний),

модульно-розвивальна система (А. Фурман, О. Удод), модульно-рейтингова технологія (В. Бондар, П. Сікорський, Н. Шиян). Попри різне найменування більшість авторів однаково визначають сутність цієї технології, як нової організації навчання у вищій школі, що ґрунтується на індивідуалізації та диференціації й забезпечує стимулюючу, розвивальну функції отриманих знань, їх самостійність та мобільність. Модульно-рейтингова технологія лягла в основу кредитно-модульної системи в ЗВО, ознаками якої стали поняття кредиту й модуля.

Йдучи за А. Алексюком [25, с. 16], під «модульно-рейтинговою технологією» розуміємо алгоритм організації повного засвоєння знань і формування вмінь та навичок за модульним принципом з дотриманням психологічних, педагогічних і кібернетичних вимог до навчального процесу та рейтинговим підбиттям результатів навчання студентів за семестр, рік, увесь період університетського навчання.

Під час застосування сучасних педагогічних технологій у майбутніх вчителів початкових класів формуються загальні уявлення про педагогічні інновації, системні та модульні інноваційні педагогічні технології. Студенти, в першу чергу, вивчають особливості та методика впровадження сучасних педагогічних технологій в процесі навчання (розвивальне навчання, навчальна проектна діяльність в початковій школі, диференційоване навчання, ігрові навчальні технології, інтерактивні технології розвитку критичного мислення молодших школярів, проблемне навчання, форми та методи колективного навчання на уроках, методика використання інтерактивних вправ у навчально-виховному процесі початкових шкіл і ін.).

Під інноваційним розвитком фахової освіти майбутніх учителів початкової школи розуміється комплекс створених і впроваджених організаційних і змістових інновацій, розвиток чинників та умов, потрібних для збільшення інноваційного потенціалу професійної педагогічної підготовки студентів до навчально-виховної роботи з молодшими школярами. Під інноваціями фахової освіти є новизна, що успішно змінює

результати професійної підготовки майбутніх педагогів. При цьому вдосконалюються та створюються нові освітні, дидактичні, виховні системи; освітні педагогічні технології; методи, форми, засоби розвитку особистості, організація навчання та виховання в умовах початкової школи.

Впровадження сучасних педагогічних технологій в умовах ЗВО дає можливість здійснювати професійну підготовку майбутніх вчителів початкових класів. Майбутній фахівець засвоює види педагогічних технологій, розуміється на тенденціях, здатний ефективно застосовувати нові навчальні технології у початковій школі.

Сучасні педагогічні технології роблять ефективнішим процес навчання за допомогою: проектування цілей та процесу навчання, програмування діяльності викладача та студента, забезпечення організації та досягнення потрібного результату; спрямованого засвоєння знань; структуризації змісту навчання, відповідно до замовлення суспільства та вимог практики; відтворення процесу навчання і його результатів за допомогою блокової побудови навчальних курсів [59, с. 234].

Сучасні вчені доводять, що «використання педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх вчителів початкових класів збагачує професійно-педагогічну, зокрема професійно-методичну підготовку, наповнює їх новим змістом, формами, методами і прийомами навчання, створює нові засоби навчання та вдосконалює діючі» [50, с. 5]. Технологічна грамотність допоможе студенту усвідомити своє істинне покликання, оцінити свої здібності, побачити педагогічний процес із позицій кінцевого результату. Завдяки використанню сучасних педагогічних технологій майбутній педагог матиме нові можливості для впливу на традиційний процес навчання у школі, зможе підвищити його ефективність, спрямувати його на творчий розвиток особистості учня й педагога.

Академік О. Савченко вважає, що основною задачею сучасних педагогічних технологій повинен стати «рух від людини освіченої – до

людини культури». Це означає, що сьогодні потрібно зробити культуро-творчий підхід до освіти [67, с. 3].

Педагогічні технології накопичують і відображають загальні ознаки та закономірності освітнього процесу незалежно від конкретного учбового предмета. Кожна сучасна педагогічна технологія зображує модель освітнього та управлінського процесів в закладі освіти, об'єднує їх зміст, форми і засоби. Вона може залучати й спеціалізовані технології – електронні, інформаційні технології, промислові, поліграфічні, валеологічні тощо.

У практиці освітньої діяльності ЗВО останнім часом поширені такі сучасні технології підготовки фахівців: диференційоване та проблемне навчання, ігрові та інформаційні технології навчання, кредитно-модульна технологія навчання, особистісно-орієнтоване навчання. Реалізація даних освітніх технологій у підготовці майбутніх вчителів початкових класів є одним із напрямків вдосконалення освітнього процесу ЗВО.

Проблемне навчання - це технологія розвиваючої освіти, напрямлена на отримання майбутніми педагогами знань, прийомів дослідницької пізнавальної діяльності, наукового пошуку, розвитку творчості, виховання соціальних рис особистості. Воно створене на основі творчих завдань, з метою активізації навчального процесу та активності студентів, розвитку їх пізнавальної діяльності, виробленні психологічних установок, що долають пізнавальні труднощі [64, с. 41].

Під час впровадження проблемного навчання студенти отримують знання та вміння ставити перед учнями завдання в зрозумілій формі, бути координатором і партнером, ставити їх перед проблемою та намагатися її дослідити, стимулювати творче мислення за допомогою запитань, виявляти терпимість до помилок учнів у процесі пошуку власного рішення, допомагати чи спрямовувати до інформаційних джерел.

Майбутні фахівці початкової освіти повинні знати технології розвитку особистості, що є «процесом руху від простого до складного, від відомого до невідомого, збільшення фізичних та інтелектуальних сил учня, відмирання

старих і зародження нових якостей особистості, отримання певного життєвого досвіду». Технологія розвитку особистості, порівняно з традиційними методиками навчання, має більш високий ступінь активності, надійності та гарантованості результату [4, с. 78], об'єднує в собі впорядковану систему дій, операцій, процедур, які забезпечують передбачуваний результат освітнього процесу.

Основними завданнями сучасних педагогічних технологій є [50, с. 86]:

- виховати духовно-багату, інтелектуально-розвинену, фізично-досконалу особистість, здатну мислити й навчатися самостійно;
- сформувати гуманістично-орієнтовану особистість (людина – понад усе; цінність людини в її розумі, людські та ділові якості);
- виховати свідомих громадян незалежної держави;
- розвивати творчу особистість;
- сформувати бажання свідомого здобуття знань, навичок та вмінь, що є основою для отримання професії та подальшого професійного розвитку;
- допомагати у розвитку вміння адекватно реагувати на зміни у професійній сфері та можливості (у майбутньому) змінити фах (за потреби).

Критеріями ефективності застосування технології формування особистості учня є: чітка задана мета та завдання її досягнення; вивчення матеріалу за допомогою пізнавальних та практичних завдань; стимулювання діяльності вчителя й учня на уроках. Отже, розуміння сутності та методики використання сучасних педагогічних технологій дають змогу майбутнім вчителям творчо розвиватися, реалізувати себе як вчитель, вдосконалюватися і самостверджуватися.

Аналіз та досвід реалізації сучасних педагогічних технологій свідчить, що всі вони можуть кардинально змінити навчальну й соціальну мотивацію студентів, розвинути їхню пізнавальну активність, самостійність та здатність

до творчості, що є важливою умовою розвитку їхньої професійної спрямованості [35, с. 17].

Висновки до першого розділу

Визначення теоретичних засад використання сучасних педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх вчителів початкових класів, результати якого представлені у розділі дозволяють зробити таке узагальнення.

1. У науковій літературі подані різноманітні тлумачення поняття «педагогічна технологія» (їх налічують близько 300). «Педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання і засвоєння знань, з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, яка ставить своїм завданням оптимізацію освіти». На даний момент у науковій літературі немає загального визначення поняття «педагогічна технологія», тому відомі вчені по-різному визначають її, в залежності від того де і як вона використовується. Спільним в усіх визначеннях є застосування сучасної педагогічної технології для підвищення ефективності навчального процесу, що гарантує досягнення мети навчання.

2. Сьогодні існує багато класифікацій педагогічних технологій. Кожен науковець класифікує їх відповідно до організації навчального процесу; структури змісту дисципліни; цілей навчання; різноманітності методів, прийомів та засобів, що використовуються у його процесі.

Найбільшого поширення в сучасній психолого-педагогічній літературі набула класифікація педагогічних технологій Г. Селевка. Вона дає змогу проводити ґрунтовний аналіз конкретної технології, практичного педагогічного досвіду і, здійснювати цілеспрямований пошук педагогічної технології, що найбільш повно відповідає потребам особистості, навчального закладу тощо. До джерел і складових сучасних педагогічних технологій науковець відніс: соціальні зміни і сучасне педагогічне мислення; науку –

педагогічну, психологічну, суспільні науки; передовий педагогічний досвід минулого, український і закордонний; народну педагогіку (етнопедагогіку).

3. У процесі підготовки та формування позитивної мотивації у майбутнього фахівця початкової освіти важливим засобом стимулювання його навчання буде виступати не одна педагогічна технологія, а сукупність декількох педагогічних технологій, зібраних в єдине ціле. У цієї педагогічної технології на першому місці буде стояти особистість викладача, готового до постійного саморозвитку та самовдосконалення. Саме такий викладач своїми провідними мотивами буде стимулювати майбутніх фахівців до оволодіння потрібними знаннями, вміннями та навичками у професійному становленні.

Педагогічні технології допомагають управляти процесом навчання, дозволяють рухатися до підсумкового результату за умов аналізу кожного елемента та етапу навчання. На сьогодні, педагогічні технології потрібно розглядати як «систематичне й послідовне втілення на практиці, заздалегідь спланованого процесу навчання, як систему способів та досягнення цілей, управління цим процесом».

Саме тому проблеми, пов'язані з підготовкою майбутніх вчителів початкових класів у ЗВО, та підвищенням їх педагогічної майстерності шляхом сучасних педагогічних технологій постійно перебувають у центрі педагогічних досліджень.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Загальна характеристика КДПУ

Криворізький державний педагогічний університет (КДПУ) засновано у 1930 році як інститут професійної освіти. Він забезпечує підготовку конкурентоспроможних фахівців з широким спектром спеціальностей, що відповідають постійному попиту на Дніпропетровщині та Україні.

За роки свого існування КДПУ випустив близько 50 тисяч фахівців освіти, що працюють у загальноосвітніх школах, профтехучилищах, позашкільних навчально-виховних закладах та інших навчальних закладах. Понад 70 % вчителів Дніпропетровщини є випускниками університету, які є заслуженими вчителями, відмінниками народної освіти України, керівниками шкіл, департаментів та управлінь освіти. В університеті навчалися відомий український поет-гуморист Павло Глазовий, письменник Панас Ногін.

Місія Університету – підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців-педагогів для всіх ланок галузі освіти. Зasadничі цінності, що визначають принципи діяльності Університету, засвідчені в його девізі: «Істина, творчість, свобода». Подальша діяльність Університету напрямлена на збереження традицій, запровадження інновацій та наполегливу, творчу роботу за освітнім, науковим, та культурно-просвітницьким напрямками.

Навчально-виховний процес забезпечують 32 кафедри та майже 400 викладачів, серед яких більше 200 – вчені з науковими ступенями кандидата й доктора наук. У виші функціонує аспірантура, активно діють наукові школи, де з різних спеціальностей підготовлено понад 100 кандидатів наук.

Досвідчені педагоги університету готують спеціалістів широкого профілю, здатних ефективно працювати в різних сферах діяльності: освітній,

адміністративній, державницькій, культурній, мистецькій, краєзнавчій, туристичній, екологічній, соціальній, психологічній, хімічній, технологічній, журналістській, бібліотечній, видавничій, спортивній тощо.

КДПУ здійснює підготовку фахівців за 20 спеціальностями, 14 з яких акредитовані за IV рівнем, 2 – по III рівню, і за 4 спеціальностями нещодавно отримано ліцензії. Вже пройшли випробування часом спеціальністю «Початкове навчання», «Педагогіка і методика середньої освіти» за напрямами підготовки «Трудове навчання», «Образотворче мистецтво», «Українська мова і література», «Англійська мова та література», «Німецька мова і література», «Російська мова та література», «Фізика», «Біологія», «Хімія», «Географія», «Математика», «Історія», «Музика». У КДПУ для забезпечення потреб ринку праці відкрито нові спеціальності: «Практична психологія», «Дошкільне виховання», «Інформатика», «Дизайн», «Екологія та охорона навколишнього середовища», «Хореографія».

Навчання в КДПУ відбувається на денній та заочній формі, а фінансування здійснюється за рахунок державного бюджету та кошти фізичних і юридичних осіб. Студенти проходять виробничі, педагогічні, асистентські практики в університеті, в інших установах, організаціях та закладах міста. Теоретична та практична підготовка студентів забезпечує всебічну фахову підготовку висококваліфікованих спеціалістів.

Отримавши освітній ступінь бакалавра студенти вишу можуть продовжити навчатися в магістратурі. Університет мотивує творчу молодь до написання наукових робіт, вступу до аспірантури, організує студентські науково-практичні конференції, семінари, інші заходи.

У КДПУ діє Спеціалізована вчена рада з захисту дисертацій за спеціальностями методика навчання та теорія навчання. Зараз у виші функціонує 8 факультетів для студентів денної форми навчання, на яких навчається близько 5000 студентів. У виші існує заочна форма навчання за спеціальностями: біологія, історія, географія, українська мова і література,

російська мова і література, англійська мова, музика, початкове навчання, образотворче мистецтво, трудове навчання, практична психологія.

При виші створено навчально-науковий комплекс у складі Довгинцівської педагогічної гімназії, Криворізького обласного ліцею-інтернату для сільської молоді, Довгинцівського гуманітарно-технічного ліцею, Криворізького колегіуму № 81, Криворізьких середніх загальноосвітніх шкіл № 91 і № 69.

Криворізький державний педагогічний університет є центром інноваційної освітньої діяльності й методичних пошуків, науковим, культурним та національно-патріотичним осередком міста й регіону, місія якого підготувати висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців-педагогів для всіх ланок галузі освіти.

Висококваліфікований професорсько-викладацький склад, педагогічна майстерність, свідоме ставлення студентської молоді до навчання гарантує випускникам КДПУ стати гідним поповненням учительської інтелігенції України.

Лекції, практичні, лабораторні та семінарські заняття проводяться у відповідно обладнаних аудиторіях, лабораторіях та інших приміщеннях. Лекції читають висококваліфіковані викладачі: професори, доценти, провідні науковці та спеціалісти.

Студентський клуб створює всебічну, гармонійно розвинену особистість майбутніх учителів. Він створений задовольняти духовні інтереси та потреби, організацію дозвілля, реалізує творчий потенціал студентів, підтримує їх творчі задуми, розвиток мистецьких здібностей. Саме тому в університеті застосовуються різні форми клубної роботи – організація лекцій та цікавих зустрічей, тематичні вечори та вечори відпочинку, робота гуртків художньої самодіяльності та любительських об'єднань за інтересами, організація екскурсій, образотворчих робіт, декоративно-прикладного, кіно та фотомистецтва. Працює студентська рада. Щорічно в університеті проводиться змагання факультетів у самодіяльності Студентська весна.

Історія психолого-педагогічного факультету почалася з 1960 року, коли було утворено факультет підготовки вчителів початкових класів. Тоді Криворізьким державним педагогічним інститутом було набрано дві групи студентів за спеціальністю «Педагогіка і методика початкового навчання». Першим деканом факультету був Тимофій Андрійович Клевцов. В різні роки деканами факультету працювали Бацула Іван Гаврилович, Ахматов Олександр Федорович, Горяний Валентин Давидович, Чумак Віктор Іванович, Козлов Анатолій Васильович.

У 1974 році кількість студентів на факультеті зросла з 75 до 125 осіб, з 1975 по 1983 рр. було відкрито факультет, деканом якого став Олександр Опанасович Любар. З 1985 по 2004 рр. факультет очолював к. філософ. наук, доцент Валерій Петрович Лисечко. З 2004 по 2008 р. деканом факультету була к. психол. наук, доцент Зоя Михайлівна Мірошник. З 2008 р. і по теперішній час факультету очолює кандидат психологічних наук, доцент Євгеній Леонідович Гергель.

З 1984 року факультет готує вчителів початкових класів за двома спеціальностями: «Музика і співи»; «Образотворче мистецтво». У 1992 році почалася підготовка вчителів початкових класів зі спеціалізацією – «Народознавство». У 1999 році факультет розпочав навчання студентів за спеціальностями: «Учитель початкових класів і української мови та літератури»; «Учитель початкових класів та англійської мови». Починаючи з 2000 року, факультет готує фахівців за спеціальністю: «Педагогіка та методика початкового навчання і практична психологія»; з 2003 – за спеціальністю «Дошкільна освіта» - (з спеціалізацією англійська мова, з 2010 додатковою спеціальністю практична психологія) та спеціальність «Практична психологія»; у 2004 році розпочато підготовку спеціалістів за спеціальністю «Початкова освіта та фізична культура».

Перелік спеціальностей постійно модифікується відповідно до вимог і потреб часу. У 2001 році факультет підготовки вчителів початкових класів перейменували у педагогічний факультет. У 2004-2005 навчальному році

було відкрито магістратуру за спеціальністю «Початкова освіта», з 2008 року відкрито магістратуру за спеціальністю «Практична психологія». З 2014 року ліцензовано напрямок підготовки «Соціальна педагогіка».

На сучасному етапі психолого-педагогічний факультет є самостійним підрозділом інституту, який включає 3 кафедри. Підготовку за напрямком підготовки, спеціальністю «Практична психологія» забезпечує кафедра практичної психології (завідувач доктор психологічних наук, професор Зоя Михайлівна Мірошник).

Підготовку за напрямком підготовки, спеціальністю «Початкова освіта» забезпечує кафедра змісту і методики початкового навчання (завідувач кандидат педагогічних наук, доцент Олена Анатоліївна Павлик).

Підготовку за напрямком підготовки, спеціальністю «Соціальна педагогіка» забезпечує кафедра теорії і практики початкової освіти (завідувач кандидат педагогічних наук, доцент Ія Миколаївна Шимко).

Загалом на кафедрах факультету працює 39 осіб, із них 1 доктор психологічних наук, професор, 5 кандидатів філологічних наук, доцентів, 12 кандидатів педагогічних наук, доцентів, 9 кандидатів психологічних наук, доцентів. Зростаючий науковий потенціал факультету позитивно впливає на якість фундаментальної підготовки майбутніх фахівців.

Викладачі кафедр факультету ведуть наукові дослідження, вивчають і поширюють передовий досвід роботи вчителів початкових класів, працюють над створенням підручників, навчально-методичних посібників для школи і ЗВР.

На факультеті функціонує 17 кабінетів, створених силами викладачів та студентів: кабінет педагогіки, соціальної педагогіки, дидактики, комп'ютерний клас, математики з методикою її викладання, методики природознавства, методики української мови, методики російської мови, методики трудового і естетичного навчання, музики і співів, психології, тренінговий кабінет та ін.

Студенти факультету широко залучаються до науково-дослідницької роботи з проблем організації навчально-виховного процесу в початкових класах, особистісно-орієнтованого навчання молодших школярів, готуються до творчої праці, беруть участь у роботі проблемних груп та наукових гуртків. За наслідками досліджень вони виступають з науковими повідомленнями на студентських всеукраїнських та регіональних наукових конференціях, міжнародних симпозіумах, методичних об'єднаннях вчителів початкових класів.

На сьогодні факультет здійснює підготовку близько 700 студентів і має перспективу розвитку та збільшення спеціальностей фахової підготовки. Підготовка фахівців здійснюється на денній і заочній формах навчання висококваліфікованими спеціалістами. Навчання студентів ведеться як за державним замовленням, так за контрактами. Отримавши диплом бакалавра на факультеті можна продовжити навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліст, або магістр.

За своїм кадровим, науково-методичним, інформаційним і матеріально-технічним забезпеченням факультет має можливість готувати фахівців на належному рівні.

У навчальний процес ЗВО впроваджуються елементи Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ECTS), що передбачає використання при вивченні навчальних модулів комп'ютерних програмних педагогічних засобів, педагогічних тестів досягнень та рейтингових оцінок.

На психолого-педагогічному факультеті створено всі умови для продуктивного навчання, розвитку пізнавальних творчих здібностей студентів, їхнього інтелекту, духовності, зміцнення здоров'я та прищеплення здорового способу життя. Пропагується масовість фізкультурного руху. Щорічно студенти беруть участь у Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях, Всеукраїнських конкурсах і предметних олімпіадах, під час яких неодноразово займали призові місця, беруть активну

участь у фестивалях і концертах художньої самодіяльності, проводять творчі вечори та інтелектуальні ігри. Активно працює студентське самоврядування.

Щорічно, на загально університетських науково-практичних конференціях розглядаються актуальні проблеми навчання та виховання молоді.

11 травня 2017 року у Харківській гуманітарно-педагогічній академії відбулася Регіональна науково-практична конференція «Науково-методична робота в сучасному закладі освіти: стан, проблеми, перспективи». На конференції узагальнили підходи до формування змісту науково-методичної роботи у навчальному закладі; довели, що її результати значно залежать від характеру організації, наголошувалось на рівні та якості підготовки професорсько-викладацького складу, бажанні й готовності викладачів здійснювати науково-методичну діяльність як важливу органічну складову цілісного педагогічного процесу вищого навчального закладу.

10 травня 2018 року кафедра педагогіки провела секційне засідання звітної наукової конференції студентів «Освітні, педагогічні науки», на якій викладачі кафедри представили наукові доповіді студентів різних факультетів, які на протязі року досліджували актуальні проблеми освіти.

На базі Глухівського НПУ ім. О. Довженка 15-18 травня 2018 року було проведено II етап Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки, присвяченої пам'яті видатного педагога В. О. Сухомлинського. Команду КДПУ представляли найкращі студенти факультету географії, історії і туризму та дошкільної та технологічної освіти.

26 листопада 2019 року університет долучився до освітньої ініціативи Британської Ради в Україні, взявши участь у презентації оцінювання результатів проекту «Шкільний учитель нового покоління».

Українські ЗВО три роки поєднували практичний курс англійської мови з опануванням методики її викладання та активну співпрацю із закладами середньої освіти. Кожному університеті-учаснику з тринадцятьох українських викладачів під керівництвом експерта з Великої Британії

створили програми таких інтегративних курсів і впровадили їх у практику освітнього процесу ЗВО.

В ході дискусії «Історія успіху та погляд у майбутнє», за участі ректорів університетів, деканів факультетів, завідувачів кафедр, викладачів ЗВО, студентів-учасників програми й шкільних учителів-наставників, кожен із присутніх поділився власним досвідом практичного впровадження проектів інноваційних курсів у ЗВО.

В жовтні 2019 року на базі КДПУ відбувся тренінг із викладацької майстерності в межах спільного проекту за участі німецьких колег із Саксонського центру дидактики вищої школи університету м. Лейпциг.

Перший етап тренінгу комплексного заходу за підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини, передбачав проведення спеціальних практикумів для проректорів ВНЗ, під час яких представники керівництва ЗВО розроблять проекти для підвищення якості викладання шляхом створення сприятливого середовища для надання сучасних освітніх послуг.

Під час тренінгу кожен учасник спілкувався з колегами, активно обмінювався досвідом спільної праці над актуальними проблемами сучасної вищої освіти. За результатами впровадження набутого досвіду у власних інноваційних проектах та під час менторської діяльності учасники отримали сертифікати про успішну участь у тренінгу з викладацької майстерності.

У травні 2019 року КДПУ зустрів учасників університетських Днів логіки й критичного мислення. На базі вишу провели низку авторських тренінгів «Практикум з критичного мислення», а також інтерактивну лекцію «Критичне мислення, логіка та когнітивні викривлення» від І. Хоменко, доктора філософських наук, професора, завідувача кафедри логіки Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. До події долучилися викладачі, аспіранти й студенти Криворізького педагогічного, а також гості – представники громадськості міста.

Увагу присутніх зосередили на важливості та необхідності постійного розвитку критичного мислення: «Саме критичне мислення є важливою

умовою успішної діяльності кожної людини в усіх сферах функціонування громадянського суспільства. А отже, система освіти потребує нових акцентів. Молоді необхідно розвивати ці навички, щоб раціонально осмислювати інформацію, спираючись на логічні висновки з відомих фактів, а не на емоції та автоматичний або інтуїтивний стиль мислення», – переконана І. Хоменко..

17 травня 2019 року в Криворізькому педагогічному відбулася звітна наукова конференція студентів за 2018 рік, де були представлені результати наукових досліджень студентами факультету дошкільної і технологічної освіти, фізико-математичного факультету, психолого-педагогічного й природничого факультетів.

Наукова робота з питань формування медіакомпетентності другокласників у контексті освітніх інновацій стала кращою з кращих у II турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Початкова освіта», який відбувся у Вінниці.

Надання якісних освітніх послуг – головний пріоритет КДПУ. Тому на базі вишу було створено електронне середовище з метою підвищення результатів навчальної діяльності студентів з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Систему управління електронними навчальними курсами розміщено на платформі Moodle (Modular Object Oriented Distance Learning Environment) – програмному комплексі для організації електронного супроводу навчання в мережі Internet.

Завданнями електронного освітнього середовища КДПУ є:

- електронний супровід навчання студентів всіх рівнів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;
- оновлення методів і засобів навчання, урізноманітнення форм і способів подання навчальної інформації;
- розвиток електронної системи обліку успішності студентів;
- контроль якості електронних освітніх ресурсів;
- розробка системи оцінювання рівня впровадження технологій електронного навчання в освітній процес;

- організація системотехнічного забезпечення процесу створення електронного освітнього середовища Криворізького педагогічного.

У січні 2019 року відбувся захист електронних курсів, створених викладачами, які підвищили кваліфікацію в рамках курсу «ІКТ в очно-дистанційному (комбінованому) навчанні», опанували сучасні методики дистанційної освіти. Звітні презентації авторських електронних курсів підтвердили, що кожен новий методичний проект містив власні особливості змісту й принципи викладання кожної з дисциплін, забезпечили кожний курс навчальними програмами й електронними журналами обліку академічної роботи, дидактичними й мультимедійними матеріалами, наочністю.

Після захисту електронних курсів, доцент кафедри математики та методики її навчання Т. Крамаренко провела майстер-клас з використання можливостей мультимедійної дошки у навчальному процесі й методики створення блогу викладача.

Наукові видання Криворізького державного педагогічного університету:

1. «Актуальні проблеми духовності. Збірник філософських праць».

Науковий збірник містить статті, присвячені дослідженню духовної сфери буття, а також з інших актуальних питань філософії і гуманітарних наук.

2. «Педагогіка вищої та середньої школи».

Збірник наукових праць містить результати наукових досліджень і методичних розробок з актуальних проблем вищої та середньої школи. Матеріали, представлені в збірнику, можуть викликати інтерес у широкого кола наукових працівників. Рік заснування: 2000.

3. «Філологічні студії».

Матеріали Наукового вісника адресовані широкому колу науковців, а також усім тим, хто цікавиться питаннями функціонування й культури мови. Затверджено як фахове видання для філологічних наук: мовознавство

постановою Президії ВАК України від 01.07.2010 р. № 1-05/5 (Бюлетень ВАК України. – №7. – 2010. – С. 13). Рік заснування: 2008.

4. «Літератури світу: поетика, ментальність і духовність».

Збірник присвячено вирішенню базових проблем літературознавства на матеріалах творів літератур світу – осягненню найрізноманітніших проявів індивідуально-особистісної, групової, соціальної, етнічної та національної специфіки художнього мислення (образної ментальності), а також розвиток наявних і формуванню нових концептуальних бачень однієї з найскладніших проблем – духовності літератур світу.

5. «Гендерна парадигма освітнього простору».

Наукове видання вміщує значний внесок учених-гендеристів та гендеристок, які представляють Всеукраїнську мережу осередків гендерної освіти ЗВО.

6. «Екологічний вісник Криворіжжя»: збірник наукових та науково-методичних праць / головний редактор В. Савосько. – Кривий Ріг: КДПУ

У збірнику розміщено результати екологічних досліджень (теоретичних, практичних, методичних), статті з екологічної освіти та методики викладання природничих дисциплін.

7. Педагогічне Криворіжжя: педагогічний альманах / за заг. ред. Т.О. Дороніної. – Кривий Ріг: КДПУ.

У збірнику науково-методичних праць висвітлені теоретичні та прикладні аспекти модернізації сучасної освіти; актуальні питання розвитку освіти та виховання в Україні.

8. Актуальні проблеми психології в закладах освіти: збірник наукових праць / за наук. ред. Ю. Карандишева, Т. Сенько [та ін.].

У збірнику висвітлені результати наукових, теоретичних та емпіричних досліджень актуальних проблем організації навчально-виховного процесу та психолого-педагогічного супроводу суб'єктів освітнього простору.

Щоб підвищити освітню, дослідницьку та адміністративну діяльність університету до рівня міжнародних стандартів, зміцнення дослідницького

потенціалу університету, покращення привабливості університету для студентів і партнерів, та відповідності освіти університету потребам національного та міжнародного ринку праці, КДПУ постійно формує та закріплює імідж університету як навчального закладу, що забезпечує підготовку конкурентоспроможних фахівців; розширює географію міжнародного партнерства; співпрацює з іноземними ЗВО, науковими установами, організаціями; долучається до міжнародної студентської мобільності, академічних обмінів; провадить спільну науково-дослідницьку роботу та надає освітні послуги іноземним громадянам.

Реалізація міжнародної діяльності здійснюється шляхом укладання угод та меморандумів, залучення наукових та науково-педагогічних працівників університету до міжнародних проектів і програм, провадження іноземних стажувань, мовного тестування та літніх шкіл з іноземної мови для студентів і співробітників університету за підтримки міжнародних партнерів з Німеччини, Канади, США, Іспанії, Польщі, Білорусі, Молдови, Казахстану та ін. Тематика співпраці полягає у спільній науковій роботі науковців у галузі педагогіки та гуманітарних наук.

Так, у 2017 році КДПУ долучився до Програми розвитку лідерського потенціалу університетів України за підтримки Британської Ради та Фондації лідерства (Велика Британія) з проектом «Імідж університету як результат формування його соціального капіталу». Протягом літніх канікул 2017 року на базі університету за підтримки представників від Троїцького західного університету (Канада) функціонувала традиційна літня школа з вивчення англійської мови (Summer English Institute). За підтримки Гете-інституту та Німецької служби академічних обмінів науково-педагогічні працівники університету постійно проходять стажування у Німеччині, а студенти мають змогу отримувати стипендії для навчання в німецькій літній школі.

Важливим для розвитку потенціалу університету стала реалізація у 2017 році проекту Молодіжного центру StudHub в межах соціальної програми «Місто нашими руками» групи Метінвест та за сприяння

Німецького товариства з міжнародного співробітництва (GIZ). У цьому ж році університет долучився до програми мобільності Erasmus+ за напрямком KA1 з університетом Гранади (Іспанія), що обмінювався студентами й науково-педагогічними працівниками, а також проводив стажування на базі університету Гранади.

Міжнародне співробітництво інституту переважно направлене на заклади близького зарубіжжя: Білоруський державний університет; Брестський державний університет; Могильовський державний університет (Білорусь); Рурський університет (Німеччина); Університет Інформатики та Мистецтв (Польща); Сілезька Політехніка в Глівіце (Польща); Тульський державний педагогічний університет імені Л. М. Толстого (Росія); Науково-дослідницький центр «Райан» (США); Новий Університет Бакінгемширу (Велика Британія).

2.2. Вивчення стану підготовки майбутніх учителів до використання сучасних педагогічних технологій

Узагальнюючи різні підходи щодо визначення сутності підготовки студентів педагогічних ЗВО до впровадження сучасних педагогічних технологій нами виділені компоненти готовності: мотиваційний, змістовий, операційний, оцінювальний.

Мотиваційний компонент – це складова процесу підготовки майбутніх вчителів початкових класів, за допомогою якої студенти усвідомлюють необхідність застосування сучасних педагогічних технологій у початковій школі та формуванні бажання до інноваційної педагогічної діяльності, потреби у використанні сучасних педагогічних технологій, бажання досягти ефективного результату; прагнення до творчого пошуку.

Змістовий компонент – це теоретична підготовка студентів, опанування сутності сучасних педагогічних технологій; засвоєння концептуальних, методологічних і процесуальних основ педагогічних технологій, особливостей їх застосування у навчанні молодших школярів.

Операційний компонент – передбачає формування у студентів навичок проектування та впровадження новітніх технологій, розвиток умінь організовувати, спрямовувати й активізувати пізнавальну діяльність молодшого школяра у навчанні, визначати завдання і керувати розвитком та навчанням дітей в процесі впровадження педагогічних технологій.

Оцінювальний компонент передбачає розвиток у студентів здатності аналізувати успішність застосування педагогічних технологій під час навчання молодших школярів; здатності виконувати самооцінку й самоаналіз виконаної роботи, знаходження шляхів покращення процесу навчання під час використання сучасних педагогічних технологій.

На основі цих компонентів нами виділено чотири рівні готовності студентів до застосування сучасних педагогічних технологій: елементарний, низький, середній, високий.

Елементарний рівень – майже повністю відсутні означені компоненти готовності та їх показники, негативне ставленням до сучасних педагогічних технологій. У майбутніх вчителів відсутня мотивація до впровадження сучасних педагогічних технологій, відсутні знання сутності та особливостей застосування технологій; не вміють застосовувати та аналізувати їх; самооцінка неадекватна.

Низький рівень притаманний студентам, які пасивно відносяться до впровадження сучасних педагогічних технологій в початкову школу; вони мають елементарні знання щодо сутності новітніх технологій; виникають труднощі у визначенні концептуальних, методологічних і процесуальних основ сучасних технологій; вміння впроваджувати сучасні педагогічні технології знаходяться на початковому рівні; самооцінка не завжди є адекватною; відсутня потреба в саморозвитку.

Середній рівень – студенти позитивно ставляться до сучасних педагогічних технологій, орієнтуються у їх сутності та особливостях застосування, але знання фрагментарні; майбутні фахівці визначають концептуальні, методологічні й процесуальні основи педагогічних

технологій, але виникають проблеми в їх аналізі; під час педагогічної практики застосовують сучасні технології фрагментарно, не впевнено; вміють діагностувати розвиток учнів, але не завжди виконують самоаналіз власної діяльності; самооцінка подекуди є не адекватною.

Високий рівень – студенти усвідомлюють потребу впровадження сучасних педагогічних технологій в початкову школу, мають стійку позитивну мотивацію до їх застосування; зорієнтовані на інновації; у них високо сформоване професійне самовизначення вільно оперують знаннями про сучасні педагогічні технології; засвоїли концептуальні, методологічні та процесуальні основи сучасних технологій, здатні їх аналізувати; впровадження новітніх технологій має усвідомлений і системний характер; адекватно оцінюють свої особистісні та професійні якості; адекватна самооцінка сформованості готовності до застосування сучасних технологій.

В ході дослідження було проведено анкетування та виявлено рівні готовності студентів ЗВО до використання сучасних педагогічних технологій. У дослідженні брали участь 70 студентів 2-4-х курсів Криворізького державного педагогічного університету (КДПУ) групи: ПНП-18, ПНП-19, ПНП-17, ПНІ-18, ПНФ-19.

З метою вивчення стану готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування сучасних педагогічних технологій було проведено чотири взаємопов'язаних етапи.

Перший етап дослідження напрямлений на з'ясування сформованості у майбутніх фахівців початкової школи мотиваційного компонента готовності до впровадження сучасних педагогічних технологій.

В першу чергу, нас цікавило відношення студентів до сучасних педагогічних технологій. Аналізуючи відповіді на запитання анкети (Дод. В) виявили, що 19% студентів елементарного рівня готовності негативно відносяться до сучасних технологій. Вони ще не вміють та не бажають впроваджувати їх у своїй майбутній діяльності.

30% опитаних майбутніх учителів початкових класів мають низький рівень готовності. Такі студенти пасивно відносяться до сучасних педагогічних технологій, погано орієнтуються в них, недостатньо розуміють значення їх застосування у підвищенні якості початкової освіти.

41% студентів середнього рівня готовності позитивно-пасивно відносяться до сучасних педагогічних технологій. Студенти схвалюють сучасні технології, розуміють їх значення для вдосконалення процесу навчання в початковій школі, але планують використовувати фрагментарно, бо теоретично та практично недостатньо підготовлені, відзначають їх складність під час використання та недостатність розробок уроків з їх використанням тощо.

Лише 10% опитаних студентів позитивно-активно відносяться до застосування сучасних педагогічних технологій. Майбутні фахівці впевнені що вони важливі та ефективні у підвищенні якості початкової освіти; прагнуть вивчати і впроваджувати педагогічні технології у майбутньому.

Результати відповідей студентів щодо їхнього відношення до сучасних педагогічних технологій зображено на діаграмі (рис.2.1.).

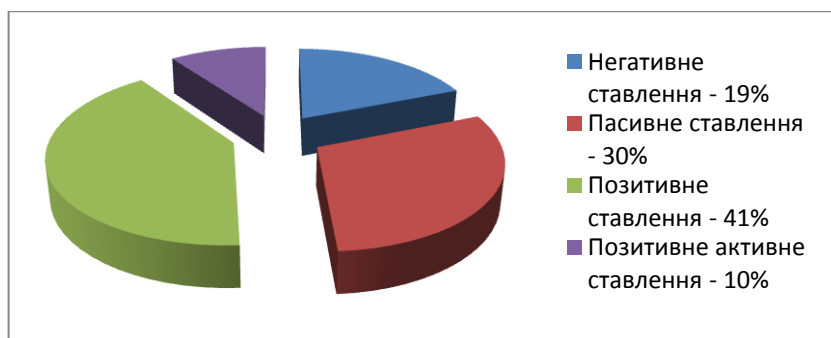

Рис. 2.1. Відношення майбутніх учителів початкових класів до сучасних педагогічних технологій в освіті

Далі досліджували думку студентів щодо потреби застосування сучасних педагогічних технологій саме в початковій школі. Встановлено, що 15% опитаним було важко відповісти на дане питання. На думку 51% студентів, сучасні технології складно впроваджувати і тому краще застосовувати в навчанні учнів основної та старшої школи. 23%

досліджуваних позитивно відноситься до застосування сучасних педагогічних технологій в початковій школі. Решта 11% стверджували, що сучасні педагогічні технології ефективні у навчальному процесі на всіх етапах загальноосвітньої школи, за умови дотримання вікових особливостей школярів.

Узагальнені відповіді опитаних студентів подано на рис. 2.2.

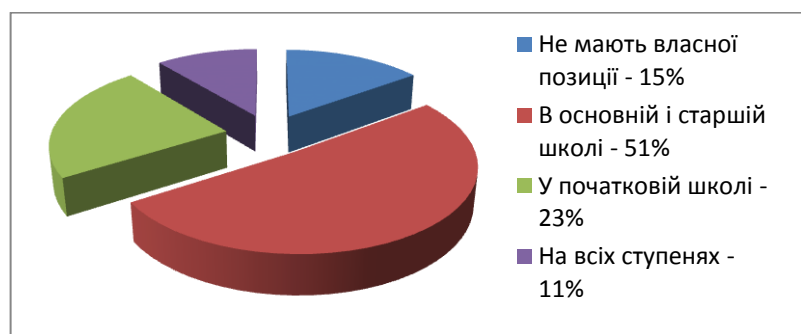

Рис. 2.2. Необхідність використання сучасних педагогічних технологій в початковій школі

Наступне питання виявило думку майбутніх фахівців щодо ефективності застосування сучасних педагогічних технологій в процесі вивчення різних предметів в початковій школі. Так, 12% досліджуваних (елементарний рівень готовності), не відповіли на поставлене питання, вони негативно відносяться до сучасних педагогічних технологій. 51% опитаних залишилися на попередніх позиціях, вони впевнені, що в початкових класах не слід використовувати сучасні педагогічні технології, окрім математики та іноземних мов. 28% опитаних студентів середнього рівня назвали деякі предмети початкової школи (фізичне виховання, образотворче мистецтво й трудове навчання). Решта 9% – стверджують, що сучасні педагогічні технології потрібно застосовувати при вивченні всіх предметів початкової школи. Результати відповідей зображено на діаграмі (рис.2.3.).

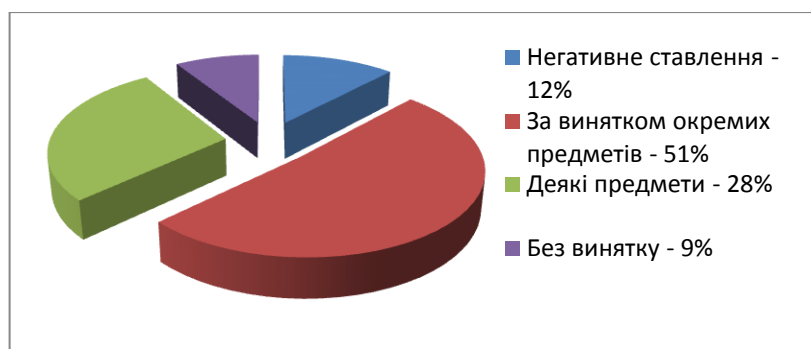

Рис. 2.3. Ефективність впровадження сучасних педагогічних технологій при вивченні різних предметів початкової школи

Серед причин, що перешкоджають використанню сучасних педагогічних технологій у освітню діяльність початкової школи студенти вказували: замалий досвід, нестача часу, обмеженість засобів, матеріальна незацікавленість, нестача інформації.

На другому етапі дослідження з'ясувалися рівні сформованості у майбутніх фахівців змістового компоненту готовності до застосування сучасних педагогічних технологій у початкових класах.

В першу чергу, нас цікавило розуміння студентами сутності сучасних педагогічних технологій. Так, 14% студентів не відповіли на поставлене питання, у них майже відсутні знання про сучасні педагогічні технології (елементарний рівень). 34% опитаних низького рівня сформованості змістового компоненту дали поверхові відповіді, студенти мало знайомі із сучасними педагогічними технологіями. 42% опитаних середнього рівня пов'язують сучасні педагогічні технології зі змінами, оновленням в системі освіти, вдосконаленням педагогічного процесу. 10% студентів (високий рівень) впевнені, що сучасні технології виникають у середині самої системи освіти із-за сучасних викликів та творчого пошуку кращих педагогів, їхнього раціоналізаторського підходу до навчально-виховного процесу.

Недостатнє розуміння частиною студентів сутності педагогічних технологій підтвердилось відповідями на наступне питання: «Які ви знаєте сучасні педагогічні технології?». Так, 11% опитуваних елементарного рівня не відповіли на запропоноване запитання. 40% (низький рівень) - незнання

сучасних педагогічних технологій заміняли більш знайомими традиційними формами й методами навчання. Інші 40% (середній рівень) володіють загальними уявленнями про сучасні педагогічні технології, називають деякі з них, але не змогли пояснити їх сутності. Решта майбутніх фахівців (9%) високого рівня, знайомі з сучасними педагогічними технологіями, розуміють їх сутність, називають та характеризують їх.

В ході дослідження виявлено, що студенти не завжди розуміють переваги сучасних педагогічних технологій перед традиційним навчанням. Відповідаючи на питання «Які, на ваш погляд, переваги сучасних педагогічних технологій перед традиційними методами?», 9% студентів елементарного рівня не відповіли на запитання. 47% низького рівня надають перевагу традиційному навчанню, та впевнені, що сучасні педагогічні технології негативно впливають на процес навчання у початковій школі, але не обґрунтували своєї відповіді.

34% опитуваних респондентів середнього рівня стверджували, що сучасні педагогічні технології мають свої переваги й недоліки. Більшу увагу приділяли негативним сторонам педагогічних технологій. Вони стверджували, що традиційне навчання більш відповідає вітчизняній системі освіти, застосування сучасних педагогічних технологій порушує звичний хід навчання, забирає багато часу.

Решта 10% студентів високого рівня, позитивно відносяться до інноваційних процесів навчання, стверджують, що застосування сучасних педагогічних технологій більш ефективно в освітньому процесі, порівняно з традиційним навчанням. Вони переконані, що сучасні педагогічні технології відповідають сучасним вимогам в освіті, допомагають активізувати навчально-пізнавальну діяльність учня, забезпечують якісні результати. На їхню думку, сучасні педагогічні технології необхідно систематично використовувати в сучасній початковій школі.

Узагальнені результати подано на рис. 2.4.

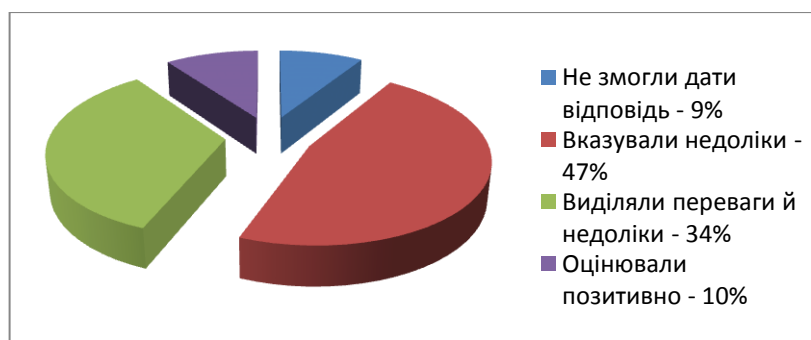

Рис. 2.4. Результати опитування щодо переваг та недоліків сучасних педагогічних технологій

Результати опитування показують, що студенти недостатньо обізнані із сучасними педагогічними технологіями, не зовсім усвідомлюють їхньої сутності, частково називають їхні позитивні й негативні сторони. Знання про теоретичні й процесуальні основи сучасних технологій знаходиться переважно на низькому та середньому рівнях.

Нами було встановлені джерела з яких студенти черпають інформацію про сучасні педагогічні технології. Студенти проранжували джерела отримання наукової інформації про сучасні педагогічні технології (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Джерела отримання інформації про сучасні педагогічні технології

Джерело	Ранг
Вивчення педагогічних дисциплін і спецкурси	1
Відвідування відкритих уроків кращих учителів під час педагогічної практики	2
Науково-дослідна робота, написання рефератів, курсових і дипломних робіт, участь у науково-практичних конференціях і семінарах	3
Інтернет-мережа	4
Самостійна робота з фаховими журналами та методичною літературою	5

Аналізуючи відповіді на запитання нами виявлено, що в навчально-виховній діяльності ВНЗ не вистачає можливостей для одержання теоретичних знань, недостатньо методичних розробок та практичного вивчення сучасних педагогічних технологій. Найбільше інформації студенти

отримують під час вивчення педагогічних дисциплін «Педагогічні технології в початковій школі» – 25%, методики викладання в початковій школі – 23%, технології вивчення окремих галузей освіти в початкових класах – 17%, педагогіка – 19% і спецкурси (16%); відкриті уроки вчителів-новаторів; науково-дослідна робота, написання рефератів, курсових та дипломних робіт, науково-практичні конференції та семінари; Інтернет-мережа; самостійна робота з фаховими журналами й методичною літературою. Самостійна робота студентів відбувається епізодично й неконтрольовано. Психолого-педагогічні дисципліни, в результаті зменшення аудиторного навантаження, також зменшили своє значення в процесі надання інформації студентам про сучасні педагогічні технології.

Третій етап дослідження спрямований на виявлення практичної підготовленості майбутніх фахівців початкової освіти до застосування сучасних педагогічних технологій у початковій освіті (операційний компонент готовності). З цією метою студенти проранжували найважливіші якості та вміння, необхідних для застосування сучасних педагогічних технологій (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Найважливіші якості та вміння, які необхідні вчителям початкових класів для використання сучасних педагогічних технологій в школі

Якості та вміння	Ранг
Життєвий оптимізм	1
Бажання виконувати дослідницьку діяльність	2
Вміння знаходити професійно-значущу інформацію	3
Пошуково-перетворюючий стиль мислення	4
Здатність до створення нових ідей	5
Розвинена уява, фантазія	6
Вміння застосовувати сучасну техніку для отримання інформації та розмножування матеріалів	7
Уміння доводити розпочату справу до кінця	8
Вміння долати труднощі	9

З таблиці 2.2 видно, що серед якостей, необхідних для застосування сучасних педагогічних технологій студенти виділили вміння застосовувати сучасну техніку для отримання інформації та розмножування матеріалів; вміння доводити розпочату справу до кінця; вміння долати труднощі. Але вони приділяють недостатньо уваги мотиваційній сфері (бажання виконувати дослідницьку діяльність), інноваційній діяльності (вмінню знаходити професійно-значущу інформацію; здатності до створення нових ідей) тощо.

Студенти заповнили карти самооцінки вмінь (Додаток В), потрібних для впровадження сучасних педагогічних технологій в початкову школу. Узагальнені результати самооцінки вмінь використання студентами сучасних педагогічних технологій показано на діаграмі (рис. 2.5.).

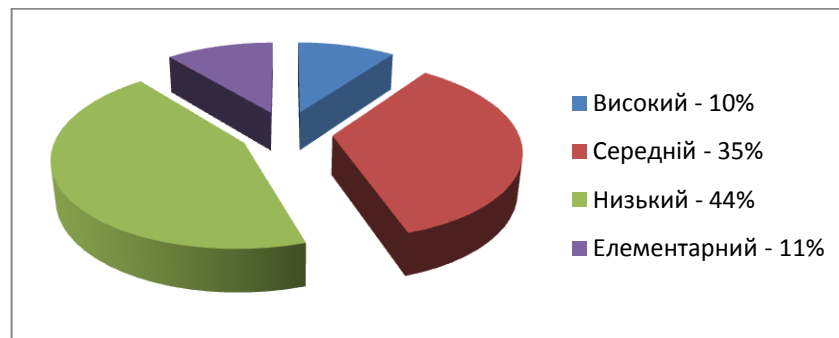

Рис. 2.5. Рівні сформованості практичних умінь із використання сучасних педагогічних технологій

Отже, 10% майбутніх фахівців впевнені, що у них є усі потрібні вміння для застосування сучасних педагогічних технологій на високому рівні. 35% опитаних вважають, що вони мають середній рівень сформованості умінь, 44% – низький, 11% – елементарний.

На четвертому етапі дослідження, напрямленому на визначення рівнів сформованості оцінювального компоненту готовності, студентам запропонували заповнити карту самооцінки (Додаток В). Рівні сформованості готовності: 10% досліджуваних на високому рівні (рис. 2.6), 37% – на середньому, 44% – на низькому, 9% – на елементарному.

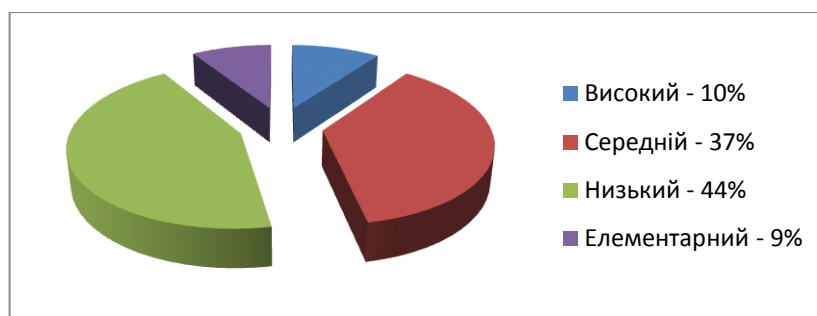

Рис. 2.6. Рівні готовності до використання сучасних технологій

Узагальнення даних рівнів сформованості готовності студентів до використання сучасних педагогічних технологій за всіма виділеними компонентами показує, що студенти мають переважно низький (43%) та середній рівні (35%) оцінювального компоненту готовності (рис.2.7.)

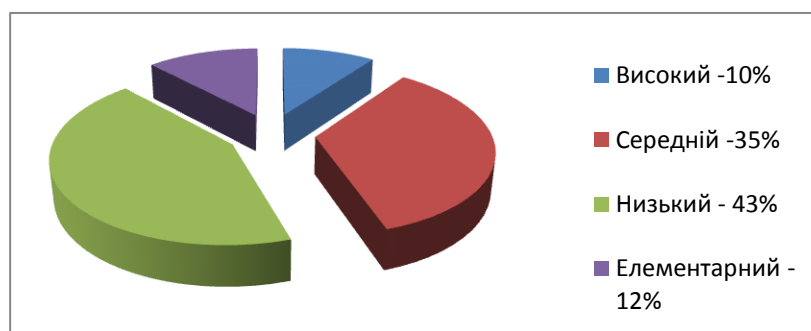

Рис.2.7. Узагальнені рівні сформованості готовності студентів

Отже, більшість опитаних студентів ще не готові до використання сучасних технологій. Технологічність сучасного етапу освіти повинна стати основною характеристикою навчально-виховної діяльності вчителя.

Висновки до другого розділу

З метою дослідження стану готовності майбутніх вчителів початкових класів до використання сучасних педагогічних технологій нами було виділено мотиваційний, змістовий, операційний, оцінювальний компоненти та елементарний, низький, середній, високий рівні готовності. У результаті дослідження виявлено, що 51% студентів позитивно відноситься до змін, оновлення, використання сучасних педагогічних технологій в освіті. Готовність до впровадження сучасних технологій у початкову школу: 43%

знаходяться на низькому, 12% елементарному рівнях, середній рівень готовності виявлено у 35% опитаних студентів, високий - у 10%.

Основними факторами, що перешкоджають формуванню технологічної грамотності майбутнього спеціаліста є: замала кількість літератури з даного питання; недостатність теоретичних знань щодо технологізації навчального процесу; відсутність практичних навичок у застосуванні тієї чи іншої технології; відсутність посібників, які розтлумачують суть тієї чи іншої технології, та методику її застосування у навчальному процесі.

Рівень підготовки студентів до впровадження сучасних педагогічних технологій на даний час не відповідає соціальним запитам суспільства. Це виражається у суперечностях між творчим, новаторським характером педагогічного процесу та репродуктивним характером навчання студентів у ВНЗ, між складністю професійних функцій вчителя та низьким рівнем готовності майбутніх фахівців до педагогічної діяльності. Успіх виховного процесу залежить від того, наскільки вчитель готовий перейти до особистісно-орієнтованої педагогіки, створення взаємодії співробітництва, співдружності з учнями, використання сучасних технологій та створення авторських.

Тому, проблема професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи до використання сучасних педагогічних технологій у початковій школі є актуальною і потребує подальшого дослідження.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

3.1. Педагогічні умови успішної підготовки майбутніх учителів за допомогою сучасних педагогічних технологій

Підготовка майбутніх вчителів початкових класів з допомогою сучасних педагогічних технологій містить: теоретичне вивчення сучасних педагогічних технологій та педагогічного досвіду з їх впровадження; розвиток практичних умінь та навичок їх застосування в початковій школі; стимулювання студентів до педагогічної творчої діяльності, самостійності.

Під педагогічними умовами вчені вбачають такі, які утворюються у навчально-виховній діяльності ВНЗ та забезпечують ефективне формування та протікання педагогічного процесу. На думку Ю. Бабанського, успішність педагогічної діяльності залежить від умов, у яких вона здійснюється та пояснює їх як чинники, які впливають на ефективне функціонування педагогічної системи [3, с. 115]. С. Ожегов розглядає умову як «вимогу, поставлену однією з сторін, які про щось домовляються; як усну чи письмову згоду про що-небудь; як правила, встановлені у будь-якій сфері життя чи діяльності; як обставини, за яких щось відбувається» [51, с. 746]. Психологи під умовами розуміють систему явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, яка впливає на розвиток конкретного психічного явища, яке опосередковане активністю особистості, групи людей.

Отже, з психолого-педагогічної точки зору педагогічні умови – це обставини, від яких залежить успішність професійної підготовки спеціалістів.

Науковці В. Ляудіс, А. Найн, Л. Кустов вважають, що педагогічні умови – це сукупність об'єктивних можливостей, обставин та заходів педагогічного процесу, направлених на досягнення цілей. М. Боритко – зовнішні обставини, які суттєво впливають на педагогічну діяльність;

В. Андреев – результат цілеспрямованого вибору й використання елементів змісту й форм навчання, з метою отримання наміченого педагогічного результату; Н. Бугаєць – як необхідні і достатні обставини, впливають на успішність педагогічної діяльності. О. Бражнич – педагогічні умови об'єднують об'єктивні можливості змісту, методів, організації та матеріальної бази педагогічного процесу, з метою забезпечення ефективного досягнення поставленої мети [10, с. 46]. А. Алексюк, А. Аюрзанайн, П. Підкасистий під педагогічними умовами вбачають зовнішні та внутрішні чинники, від яких залежить процес досягнення намічених цілей [16, с. 27].

Попри відмінності в ключових словах спільним залишається те, що педагогічні умови є чинниками, від яких залежать перебіг, цілепокладання й результат педагогічного процесу [48, с. 27].

Як засвідчує аналіз наукових джерел, навчально-виховний процес містить два напрямки організаційно-педагогічної діяльності з підготовки студентів до впровадження сучасних педагогічних технологій в початкову школу: забезпечення оптимальних зовнішніх умов – макро- та мікросоціального середовища (взаємовідносини «викладач-студент», об'єктивна оцінка процесу навчання, приміщення, робоче місце та його оснащення тощо) через спільну діяльність і спілкування в освітньому процесі (Ю. Бабанський, О. Бодальов, Б. Гершунський, А. Макаренко, А. Мудрик та ін.); створення внутрішніх умов освітнього процесу (стан здоров'я, психологічні настанови, особистісні новоутворення, потреби, досвід, знання, уміння, навички тощо) для саморозвитку й самовиховання через механізми самопізнання, рефлексії, цілеутворення (Б. Ананьєв, Л. Божович, Б. Братусь, Т. Давиденко, С. Рубінштейн та ін.) [23, с. 4 -12].

Згідно проаналізованих наукових джерел, педагогічними умовами підготовки майбутніх учителів до впровадження сучасних педагогічних технологій у початкову школу є сукупність чинників, що визначають мету, зміст та результат процесу формування означеної готовності.

Серед педагогічних умов виокремимо:

- готовність викладачів ЗВО до побудови процесу навчання на основі сучасних педагогічних технологій;
- урахування особливостей віку та індивідуальних характеристик студентів в процесі педагогічної діяльності;
- організація особистісно й професійно спрямованого самовиховання й самоосвіти студентів.

Перша педагогічна умова полягає в тому, що готуючи майбутніх педагогів до застосування сучасних педагогічних технологій, викладачі ВНЗ повинні впроваджувати такі технології у педагогічний процес. З метою побудови власної діяльності на основі сучасних педагогічних технологій, студенти повинні самі брати участь в такому процесі.

М. Скаткін писав: «вчителі, як правило, навчають учнів так, як їх учили самих» [74, с. 117]. Тому, щоб змінити шкільну практику та ввести сучасні методи викладання, потрібно впроваджувати нові педагогічні технології в навчальний процес студентів. Необхідно направити кожний навчальний предмет педагогічного процесу на підготовку студентів до впровадження сучасних педагогічних технологій. З цією метою на уроках потрібно розширити зміст дисциплін професійної та практичної підготовки поняттями і знаннями, що визначають сутність, структуру та види сучасних педагогічних технологій, надати студентам знань про застосування технологій в освіті, спеціальні психолого-педагогічні методи, прийоми та засоби, з допомогою яких вони активно включатимуться в майбутньому у інноваційну педагогічну діяльність, зможуть аналізувати діяльність учнів, роботу педагогів, генерувати нові ідеї.

Для виконання поставленого завдання необхідно:

- визначити провідну складову мети кожного навчального предмета, його можливостей у підготовці студентів до впровадження сучасних педагогічних технологій;
- знайти найбільш вагомні професійні засоби, що сприяють підготовці студентів до впровадження сучасних педагогічних технологій;

- визначити структуру навчального предмета, питому вагу кожної її частини;
- дібрати практичні завдання та розробити заняття, які впливатимуть на розвиток компонентів інноваційної діяльності.

У процесі підготовки студентів актуальною стає проблема практичного освоєння сучасних педагогічних технологій (загально-педагогічних, професійно-фахових, персонал-технологій). Сьогодні виникає потреба використовувати такі форми та методи у роботі викладачів ЗВО, які поєднують інформаційно-просвітницьку та діяльнісну складові підготовки і формують особисті якості майбутніх учителів, які зможуть здійснювати педагогічну діяльність на високому професійному рівні.

Під час викладання педагогічних дисциплін необхідно застосовувати різні методи: проблемно-пошукове вивчення теорії; діалоги, дискусії; моделювання казкової реальності; педагогічне консультування; тренінг; ділові ігри з подальшим обговоренням ефективності обраних методів, прийомів навчання; самостійне розв'язання педагогічних задач з подальшою оцінкою виконаної роботи тощо.

В результаті застосування технології «мозкового штурму Осборна» між студентами розподіляються генеративні та контрольні-виконавські частини акту мислення, формуються різні нові ідеї.

Під час підготовки до практичних та лабораторних занять психолого-педагогічного циклу доречно застосовувати технологію колективних творчих справ (КТС) І. Іванова [56, с. 87], яка передбачає послідовне виконання процедур:

- створюють раду справ (ініціативну групу) на виборах, призначенням та включенням бажаних, яка укладає план КТС;
- ініціативна група разом з викладачем складають програму КТС., визначає підготовчі заходи, засоби і матеріали та розподіляє між студентами групові, парні, індивідуальні доручення, уточнює план їх виконання.

- до підготовки КТС залучають студентів, а відповідальний викладач разом з ініціативною групою допомагають їм реалізувати заплановане.
- проводиться КТС за участі усіх студентів, підводяться підсумки, колективно аналізуються та оцінюються.

О. Матвієнко запропонував в процесі підготовки студентів застосовувати метод моделювання конкретних педагогічних ситуацій, який допомагає перетворювати й синтезувати знання та користуватися ними у майбутній педагогічній діяльності. Цей метод, передбачає створення викладачами умов формування особистісних якостей, що потрібні для педагогічної діяльності [42, с. 117].

Сучасні педагогічні технології в процесі викладання дисциплін психолого-педагогічного циклу застосовуються з метою творчого розвитку особистості, орієнтованої на подальше їх впровадження у початкову школу.

Друга педагогічна умова полягає в тому, що для створення індивідуального стилю майбутнього фахівця, нестандартності його мислення, бажання застосовувати сучасні педагогічні технології, важливо орієнтуватися на індивідуальні здібності кожного студента й продовжувати розвивати їх. Сьогодні індивідуальний підхід є одним із важливих напрямків ефективної підготовки студентів вузу, який враховує особистісні якості та індивідуальні характеристики студентів.

В. Сластьонін вважає, що «аудиторії вузу заповнюють люди з різними цілями, установками, рівнем розвитку та навченості, вивчення матеріалу у виші здійснюється визначеним темпом, обсяг знань, визначений навчальними програмами не враховує здібностей, нахилів, інтересів, розумового розвитку студентів. Якість формування творчого мислення майбутніх вчителів залежить від врахування індивідуальних особливостей студентів [6, с. 76-78].

Індивідуальний підхід у підготовці студентів до застосування сучасних педагогічних технологій вимагає розроблення продуктивних методів педагогічного впливу з врахуванням психічних процесів: уваги, мислення, уяви, пам'яті, емоцій, волі, які найактивніше розвиваються під час

індивідуалізації навчання та необхідні для використання сучасних педагогічних технологій. Якісна професійна підготовка майбутніх вчителів початкової школи залежить від розвитку спеціальних та загальних здібностей студентів. Індивідуальний підхід максимально виявляє та розвиває здібності кожного з них, саме це підвищує його значущість. Узагалі, ефективність навчально-виховної діяльності у вузах також залежить від того, наскільки викладачі дослідили умови, за рахунок яких відбувається розвиток та вдосконалення професійно-значущих якостей особистості студентів, як враховуються індивідуальні особливості кожного з них в процесі підготовки до застосування сучасних педагогічних технологій.

Третя педагогічна умова полягає у виробленні в майбутніх вчителів потреби в постійній професійній самоосвіті та саморозвитку, самовдосконалення та потребі вдосконалювати інших, бажанні розвивати розумові здібності, поглиблювати знання та використовувати сучасні психолого-педагогічні досягнення. Викладачі повинні направляти студента самостійно шукати шляхи свого професійного становлення, сприяти поєднувати самовдосконалення з ростом професійної майстерності.

Як показує практика сучасні випускники недостатньо підготовлені саме в аспекті професійно-педагогічної самоосвіти й самовиховання, успішність яких залежить від самоаналізу, самооцінки, самоконтролю студента під час навчання та проходження практики. Для успішного самовдосконалення у студентів потрібно розвивати вміння та навички давати правильну оцінку результатам своїх дій, адекватна самооцінка ознака їхньої професійної зрілості.

Дослідники Т. Баркова, М. Бобкова, Н. Дідусь, А. Остапенко, О. Рогова вважають, що невміння студентів навчатися пов'язане в першу чергу з відсутністю у них інструментарію для подолання проблем самостійного засвоєння знань, що вимагає постійної волі й уваги, максимальної віддачі інтелектуальних сил. Тому великого значення набуває організація й технізація самостійної роботи у ЗВО [31, с. 76-78].

Науковці-дослідники з'ясували, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій призводить до скорочення кількості лекцій та семінарів, активізує пізнавальну діяльність студента, спрямовує навчальний процес до самостійного освоєння знань. З іншого боку, науковці О. Пехота [53], Г. Селевко [55] та ін. з'ясували, що інформаційно-комунікативні технології вносять суттєві зміни в самостійну роботу студентів, які зумовлені навчальною технологією, типом системи навчання та шляхами її використання, а також навчальними функціями комп'ютера.

Завдяки інформаційно-комунікативним технологіям збільшується кількість завдань для самостійного вивчення та способів їх представлення, з'явилися спеціальні завдання з планування та контролю самостійної навчальної діяльності, які формують вміння розробляти стратегію розв'язання, планувати та контролювати процес виконання діяльності, знаходити і виправляти помилки. При цьому важливо використовувати завдання на рефлексію діяльності, наприклад, після виконання завдання описати стратегію своїх міркувань [31, с. 37].

Під час самостійної роботи студентів, напруженої на підготовку до впровадження сучасних педагогічних технологій у початкову школу, потрібно використовувати різні види інформаційно-комунікаційних технологій: автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи, гіпермедійні, мультимедійні, телекомунікаційні та мережеві технології. Використання засобів цих технологій вимагає від студентів самостійно виконувати завдання, здобувати знання, при цьому студент усвідомлює себе суб'єктом навчання, здатним самостійно приймати рішення та реалізовувати їх.

Наприклад, автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи дають можливість швидко здійснювати пошук ключових слів, контекстний пошук, дат, авторських інформаційних даних, посилань на інші книги, виконувати завдання, опираючись на властивості інформаційних об'єктів, збільшує відповідальність студентів за результати навчання, активізує самостійну пізнавальну роботу [31, с. 69].

Застосування мультимедійних технологій включає всі види аналізаторів до сприйняття запропонованого матеріалу. Ці технології розширюють можливості подання матеріалу, підвищують наочність навчання, забезпечують свідоме засвоєння знань, розвивають вміння та навички.

Гіпертекстові технології моделюють способи мислення через зіставлення різних позицій. Це спрямовує студентів самостійно розв'язувати мікрозадачі та давати оцінку запропонованим рішенням, активує розумову діяльність, формує пізнавальний інтерес до навчання.

З допомогою електронних контролюючих програм діагностують, контролюють, моніторять навчальні досягнення самостійної роботи з оволодіння сучасними педагогічними технологіями. Такі програми збільшують об'єктивність контролю, скорочують витрати часу на контролюючі заходи, допомагають підвищити успішність самостійної роботи студентів.

Впровадження у самостійну роботу студентів засобів інформаційно-комунікативних технологій покращить засвоєння учбового матеріалу, зросте бажання самостійно навчатися, надасть можливість студентам організувати свій власний індивідуальний навчальний процес, підвищиться самостійність, активність та ініціативність у навчанні .

Отже, знання та дотримання кожним викладачем ВНЗ психолого-педагогічних умов підвищить ефективність підготовки майбутніх вчителів початкових класів до впровадження сучасних педагогічних технологій.

3.2. Методичні рекомендації щодо використання сучасних педагогічних технологій при підготовці майбутніх учителів

Розробка державних стандартів ВНЗ вимагає відповідного наповнення змісту навчальних дисциплін усіх рівнів підготовки майбутніх фахівців початкової школи. Тому студентам необхідно застосовувати сучасні педагогічні технології для знаходження інформації та вміти її використовувати.

Професійна підготовка майбутнього фахівця початкової школи визначена навчальним планом, в якому передбачено предмети дидактико-методичного циклу («Історія педагогіки», «Дидактика», «Педагогічна майстерність», «Педагогічні технології на уроках у початковій школі»), фахові методики та курси підготовки спеціалістів, спецсемінари, спецкурси та гуртки, які мають велике значення у підготовці студентів.

Навчально-тематичні плани та програми підготовки студентів факультетів початкового навчання деяких педагогічних ВНЗ та навчально-методичні засоби для викладачів і для студентів мають недоліки:

- недостатня кількість годин для вивчення фахових методик;
- тематичний план курсу кожної з фахових методик не враховує специфіку викладання навчальних дисциплін в різних навчальних закладах (загальноосвітні школи, ліцеї, гімназії тощо);
- відсутні державні програми навчальних предметів шкільного курсу для початкових шкіл різного типу навчальних закладів;
- неузгоджена тематика лекцій та практичних занять та їх повторення у курсах дидактики і методиках викладання природознавства, математики, української мови;
- вивчення сучасних педагогічних технологій здійснюється під час підготовки спеціаліста та магістра, в той час як фахові методики студенти починають вивчати на II-III курсі навчання;
- відсутні фахові методики вивчення основних педагогічних технологій

- в освітньо-професійних програмах молодшого спеціаліста та бакалавра;
- недостатня кількість спецкурсів та спецсемінірів для поглиблення методик викладання та конкретизування їх фаховими навчальними технологіями з вивчення основних дисциплін початкової школи.

З метою вивчення студентами сучасних педагогічних технологій та їх впровадженням в початкову школу, необхідно ввести курси «Сучасні навчальні технології в методиці викладання освітньої галузі «Математика», «Мова», «Природознавство»», переорієнтувати тематику курсових, дипломних та магістерських робіт, навчально-методичних задач, творчих завдань, спрямованих на вивчення сучасних педагогічних технологій.

Навчальна програма курсу «Сучасні навчальні технології в методиці викладання освітньої галузі «Математика»» (Напрямок підготовки 0101 «Педагогічна освіта», Спеціальність 6010102 «Початкове навчання») потребує від майбутнього спеціаліста початкових класів теоретичного знання сучасних педагогічних технологій, вмінь творчо застосовувати їх основні елементи, які допоможуть реалізувати сучасні освітні завдання в розвитку та вихованні школярів.

Навчальну програму «Технології вивчення галузі «Математика» необхідно побудувати на основі аналізу наукових концепцій перебудови освітнього процесу в початковій школі та практиці їх застосування. У системах навчання математики розглядаються класифікації педагогічних технологій, їх основні ознаки, якості, філософські засади, з допомогою яких у студентів формується варіативність мислення, здатність виконувати прогностичну, дослідницьку, управлінську, дидактико-методичну діяльність. Цей курс впроваджується через систему лекцій, практичних, лабораторних занять, самостійну роботу та педагогічну практику студентів.

Навчання сучасним педагогічним технологіям вивчення математики у початковій школі здійснюється через виконання таких завдань:

- визначити навчально-виховні цілі розвитку молодших школярів під час навчання математики;
- вибрати найкращий вид взаємодії вчителя та учнів;
- підібрати ефективні форми, методи та технологічні засоби співпраці;
- підібрати методи та засоби контролю діяльності школярів;
- визначити критерії та показники навчання учнів;
- вибрати засоби стимулювання та оцінювання результатів діяльності.

Студентам потрібно знати технології вивчення математики на основі: особистісної орієнтації освітнього процесу; активізації та інтенсифікації діяльності школярів; ефективності керування та організації навчально-виховної діяльності; практичного удосконалення та реконструювання змісту навчального матеріалу математики; моделювання та конструювання процесу навчання математики молодших школярів з використанням сучасних педагогічних технологій.

Майбутні вчителі початкової школи повинні вміти:

- визначати навчально-виховні завдання розвитку молодших школярів в різних технологічних системах навчання;
- планувати власну навчальну діяльність та завдання, що розв'язуються в ході їх реалізації;
- визначати найбільш раціональну послідовність різних видів взаємодії вчителя і учнів;
- вибирати оптимальні технологічні засоби (методи, форми та ін.) з метою реалізації навчально-виховних завдань розвитку молодшого школяра;
- робити аналіз вибору методів та засобів контролю, визначати критерії та показники продуктивності процесу навчання учнів;
- обирати засоби стимулювання та оцінки результатів діяльності молодших школярів.

Такий підхід відповідає сучасним вимогам освіти та сприяє усвідомленому психолого-педагогічному та фаховому саморозвитку

студентів, збагачує зміст їх підготовки, створює умови для стимулювання й цілеспрямованого розвитку творчих здібностей, готує фундамент для ефективного застосування спеціальних курсів по вивченню і впровадженню сучасних педагогічних технологій у фахову підготовку майбутнього вчителя початкових класів.

Одним із найважливіших напрямків вдосконалення підготовки фахівців початкової ланки освіти є впровадження інтерактивних методів навчання.

Інтерактивні методи (від англ. Interaction – взаємодія, вплив один на одного) - методи навчання, засновані на співпраці студентів.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що процес навчання відбувається в умовах постійної, активної взаємодії всіх студентів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де студент і викладач є рівноправними суб'єктами навчального процесу [84, с. 78]. Завданнями інтерактивного навчання є розширення пізнавальних здібностей студентів, зокрема у здобуванні, аналізі та застосуванні інформації з різних джерел; можливість перенесення отриманих умінь, навичок та способів діяльності на різні предмети та поза аудиторне життя майбутніх спеціалістів; формування внутрішньої мотивації [24, с. 71]. Важливо, щоб студенти розумілися на методах кооперативного, фронтального інтерактивного навчання та вміли їх застосовувати на практиці.

Викладач організовує процес навчання [20, с. 8]. «Інтерактивне навчання» розглядається як «спосіб пізнання, здійснюваний в формах спільної діяльності студентів» [55, с. 39]. До інтерактивних методів відносяться ті, які базуються на психологічних механізмах посилення впливу групи на процес засвоєння кожним учасником досвіду взаємодії та взаємонавчання [55, с. 17].

Процес передачі інформації під час інтерактивного навчання побудований на принципі співробітництва, взаємодії викладача та студента. Він передбачає велику активність студента, його творче переосмислення

отриманих відомостей. Основні критерії інтерактивної моделі навчання: можливість неформальної дискусії, вільного викладу матеріалу, ініціатива студента, наявність групових завдань, які вимагають колективних зусиль.

Навчання з використанням інтерактивних освітніх технологій передбачає відмінну від звичної логіки освітнього процесу: «не від теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через застосування на практиці» [20, с. 2].

Серед найбільш популярних та продуктивних інтерактивних методів навчання варто виділити: «круглі столи»; «мозковий штурм»; дебати; фокус-групи; ділові та рольові ігри; кейс-методи; навчальні групові дискусії; тренінги тощо. Особливо актуальним є застосування навчальних кейсів в практиці підготовки майбутніх вчителів початкових класів, оскільки педагог має вміти поводити себе в різних ситуаціях, відрізнятися системністю і ефективністю дій в різних умовах.

Технологія кейс-стаді – це метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення навчальних кейсів [46, с. 111]. Вона набула широкого поширення в викладанні різних навчальних дисциплін. Принцип кейс-методу особливий тим, що дозволяє ініціювати самостійне вивчення ситуацій студентами, формувати їх власне бачення проблем та їх рішення, розвивати вміння обговорювати ситуацію зі своїми колегами [2, с. 58-60].

Кейси відрізняються від ситуаційних завдань. Ситуаційні завдання – це завдання, в яких відсутні проблеми, а студенти при вирішенні цього завдання займають позицію спостерігача та оцінюють її зміст, пропонуючи варіант відповіді. Кейси ж мають кілька шляхів вирішення проблеми і можуть не мати простої, однозначної відповіді. Вони вимагають всебічного аналітичного підходу. Під час вирішення завдань в кейсі майбутні педагоги стають активними учасниками описаних ситуацій. Такі завдання досить важко оцінити.

Для оцінювання знань предмету потрібно пропонувати студентам контролюючі кейси. Контролюючі кейси мають чітко сформульовані питання та жорсткі параметри оцінювання.

Застосування кейс-методу у підготовці майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності є особливо значущим, оскільки його застосування в навчальному процесі максимального наближає студентів до реальної професійної діяльності.

Особливої уваги заслуговує метод «ділової гри». Ділова гра є одним із засобів формування професійних якостей. Метод ділової гри як метод навчання полягає в навчальному моделюванні ситуації, з якою майбутні педагоги зустрінуться в своїй професійній діяльності, щоб на моделях, а не на реальних об'єктах навчати майбутніх фахівців виконувати відповідні професійні функції. В процесі гри студенти виконують дії, близькі до тих, які можуть мати місце в реальній професійній або життєвій ситуації [12, с. 134].

Ділова гра – це засіб розвитку професійного творчого мислення, під час якої людина набуває здатності аналізувати специфічні ситуації і вирішувати нові для себе професійні завдання [1, с.36].

Отже, ділова гра моделює поведінку відносин, які характерні для майбутньої діяльності вчителя, сприяючи вирішенню професійних проблем.

У формі рольової гри можна розіграти фрагменти уроку в школі. Всі студенти по черзі самостійно розробляють фрагменти занять за своїм напрямом підготовки і проводять їх зі студентами своєї групи. Ролі розподіляються таким чином: студент, який проводить фрагмент заняття, – «вчитель», інші студенти групи – «учні». В кінці такого заняття «вчитель» робить його самоаналіз, а потім студенти - «учні» аналізують фрагмент.

За своїм змістом ділова гра – це імітаційний процес вироблення й прийняття рішень за конкретною ситуацією в умовах поетапного уточнення факторів, аналізу інформації, що надходить у ході гри. Оскільки за своєю сутністю і змістом ділові ігри є управлінськими, П. Щербань вважає: «для системи педагогічних вищих навчальних закладів, які готують майбутніх

вчителів, найдоцільніша назва – навчально-педагогічні ігри. Цей специфічний термін охоплює ділові, організаційно-ділові ігри, пов'язані з керівництвом навчально-виховним процесом, рольові та інші навчальні ігри» [82, с. 28].

Навчально-педагогічна гра – практична групова вправа з вироблення оптимальних рішень, у ході якої її учасники одержують уявлення про сутність своєї майбутньої професії. Застосування навчально-педагогічних ігор має велике значення при вивченні психолого-педагогічних дисциплін, що сприяють активному оволодінню студентами системою вмінь і навичок, зокрема:

- аналізувати вихідні умови педагогічної дії і формулювати навчально-виховні завдання;
- передбачати психолого-педагогічну ситуацію та впливати на її розвиток;
- керувати навчально-виховним процесом і розв'язанням педагогічних задач на практиці;
- обирати нові – інноваційні методи і прийоми навчально-виховної роботи.

Ігрові технології мають чітку мету та гарантований результат – зменшення труднощів адаптаційного періоду у професійній діяльності молодих учителів. Їм притаманний поетапний розвиток, унаслідок чого виконання завдань попереднього етапу впливає на хід наступного. Наприклад, у структурі проведення ділової гри виділяються такі етапи:

1. Розробка (конструювання) способів діяльності, представлення теми для вивчення, характеристика ігрових правил, огляд загального ходу гри.
2. Урахування обов'язкових ігрових компонентів: виклад сценарію, завдань, правил, ролей, процедур.
3. Проведення гри – організація і фіксація ігрових дій, коригування ходу гри тощо.

4. Аналіз та узагальнення гри – описовий огляд проходження гри та її сприйняття учасниками.

5. Ігрова післядія – перенесення способів діяльності з гри в реальне життя.

Етап проведення гри може теж ділитися на окремі частини залежно від методики її проведення.

Від взаємовідносин між викладачами і студентами на заняттях у ЗВО, залежить реалізація конкретних цілей навчання. Викладачам необхідно створювати ці відносини на практичних та лекційних заняттях, й навчити майбутніх вчителів початкових класів налагоджувати взаємовідносини між учнями. З цією метою потрібно впроваджувати демократичний стиль спілкування у процес навчання та використовувати на заняттях такі методи і прийоми, які навчають студентів спілкуватись з аудиторією.

Сформувані комунікативні вміння, створити доброзичливу атмосферу в спілкуванні на практично-семінарських заняттях допомагає методика тренінгу. Сьогодні популярним є такий засіб тренінгу як сторітеллінг, який відомий у Великобританії та США вже понад століття. Це усний переказ відомої казки, анекдоту, пригоди, який відрізняється від оригіналу. Сторітеллінг стимулює уяву, формує основи літературного смаку, має важливе значення у становленні особистості студентів та їх соціальної адаптації. Тренінг допомагає в організації та проведенні освітнього процесу, створює комфортні умови для співпраці викладачів та студентів, виявляє майстерність педагогів.

Метод портфоліо – метод навчання, оцінювання та атестації, який широко використовується у США в процесі підготовки майбутніх вчителів. Найчастіше у практиці підготовки фахівців застосовують «робочий портфоліо»: студент накопичує матеріал для атестації, викладач дає оцінку рівню професійного зростання студента за певний час. Залучення студентів до атестації й оцінювання формує власну відповідальність за цей процес. Під час застосування методу портфоліо у ЗВО викладач виконує роль

фасилітатора (помічника), який допомагає формувати самооцінку та самоаналіз студентів, обговорює результати їхньої діяльності. Від роботи викладача, його вміння позитивно ставитися до помилок студентів, толерантного спілкування з ними залежить результат методу [52, с. 5-9].

Метод проектів – це педагогічна технологія, направлена на отримання знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування і розвиток специфічних вмінь та навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого пошуку. Проектна технологія передбачає системне і послідовне моделювання розв'язку проблемних ситуацій, які вимагають від учасників процесу навчання пошукових зусиль, направлених на дослідження та розробку оптимальних шляхів створення проектів, їх захист та аналіз результатів. Використання зазначеної технології стимулює викладача вирішувати проблеми, які потребують певних знань; розвиває критичне мислення та вміння працювати з інформацією; надавати допомогу у вирішенні пізнавальних й творчих завдань у співпраці зі студентами.

Проектування – комплексний процес діяльності, в якому учасники автоматично засвоюють нові поняття, нові уявлення про різні сфери життя, виробничі, особистісні, соціально-політичні відносини між людьми, нове розуміння тих змін, яких потребує життя; проектування виступає як принципово інша «суб'єктна, а не об'єктна форма участі у соціальній діяльності»; проектування – це «специфічний індивідуально-творчий процес, який потребує від кожного нових рішень, і водночас – це колективний творчий процес викладача і студентів» [66, с. 32].

Останнім часом стають популярними Інтернет-проекти, які направлені на підвищення рівня мовленнєвих навичок студентів та вчать отримувати значний обсяг інформації. Існують два види проектів: www-проекти та E-mail проекти. Планування, проведення та результати суттєво відрізняються між собою. Www-проекти розвивають вміння знаходити інформацію в Інтернеті та презентувати результати власного пошуку, а E-mail проекти підвищують рівень писемної комунікації.

Для вдосконалення та активізації навчального процесу у вищій школі велике значення має знання і врахування тих особливостей навчання, які зумовлюють необхідність перебудови у студентів сформованих в школі стереотипів навчального процесу і озброєння їх новими вміннями і навичками навчально-пізнавальної діяльності [19, с. 152].

Активне навчання — організація та проведення навчального процесу, яке напрямлене на всебічну активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів за допомогою широкого комплексного використання педагогічних (дидактичних) та організаційно-управлінських засобів [21, с. 17].

Як стверджує В. Євтушевський; «активне навчання знаменує собою перехід від переважно регламентуючих, алгоритмізованих, програмованих форм і методів організації дидактичного процесу до розвиваючих, проблемних, дослідницьких, пошукових, що забезпечує народження пізнавальних мотивів та інтересів, умов для творчості в навчанні» [25, с. 14].

Отже, активне навчання – це система нових форм, методів і засобів навчання, які спонукають студентів до активної розумової та практичної діяльності під час вивчення навчального матеріалу. Впровадження такої системи методів направлене головним чином не на подання викладачем готових знань, їх запам'ятовування та відтворення, а на самостійне озброєння студентами знаннями й вміннями в процесі активної розумової і практичної діяльності, яка мотивує їх самостійний, ініціативний і творчий процес пізнання.

До активних методів навчання можна віднести проблемне навчання. На основі багаторічних досліджень в двох самостійних областях - проблемному навчанні [І. Ільницька, В. Кудрявцев, М. Махмутов та ін.] та психології творчості [А. Брушлинський, А. Матюшкін, А. Шумілін та ін.] розроблено технологію проблемно-діалогічного навчання.

Технологія проблемного діалогу набула широкого використання в процесі проведення уроків в школі.

Колективом авторів на чолі з О. Мельніковою було запропоновано технологію проблемно-діалогічного навчання. Вони вважають, що «проблемно-діалогічне навчання – це розвивальне навчання, в якому поєднується принцип проблемності з принципом розвитку індивідуальності школяра, а діяльність учнів організовується на основі пошуку, відкриття знань, самостійності». Саме це навчання дозволяє замінити урок пояснення нового матеріалу уроком «відкриття» знань. «Технологія стоїть на трьох китах психології мислення і творчості, проблемному навчанні і навчальному діалозі» [43, с. 169].

Проблемно-діалогічне навчання – тип навчання, що забезпечує творче засвоєння знань студентами за допомогою спеціально організованого викладачем діалогу. В означенні «проблемно-діалогічне» перша частина означає, що під час вивчення нового матеріалу опрацьовується постановка навчальної проблеми і пошук рішення. Постановка навчальної проблеми - це етап формулювання теми заняття або питання для дослідження. Пошук рішення - етап формування нових знань [44, с. 27].

Розрізняють два види діалогу: спонукаючий і підвідний. Вони мають різну структуру, забезпечують різну навчальну діяльність. Спонукаючий діалог складається з окремих стимулюючих реплік, які допомагають студенту працювати творчо. На етапі пошуку рішення викладач спонукає студентів висунути та перевірити гіпотези, тобто забезпечує «відкриття» знань шляхом проб і помилок. Підвідний діалог є системою питань і завдань, яка активно розвиває логічне мислення студентів. На етапі пошуку рішення студент вибудовує логічний ланцюжок до нового знання. При цьому підведення до знання може здійснюватися як від поставленої проблеми, так і без неї.

Отже, на сучасному етапі базовими для підготовки майбутніх учителів початкової школи можуть стати технології розвивального, проблемного, особистісно-орієнтованого та інтерактивного навчання, ігрові навчальні технології, елементи яких важливо використовувати у навчально-виховному

процесі. Тому, при вивченні курсу «Дидактика», потрібно знайомити студентів з окремими з них.

Так, майбутнім вчителям початкової освіти необхідно знати, що основною метою технології розвивального навчання є орієнтація на розвиток дитини. Знання мають бути засобом розвитку учнів. Під час вивчення теми «Розвивальний характер навчання в сучасній початковій школі», студенти знайомляться з системою розвивального навчання Л. Занкова. Основною метою цієї системи є «забезпечення всебічного гармонійного розвитку школяра». Методика Л. Занкова передбачає використання різних видів діяльності на уроці, «методів навчання, направлених на збагачення уяви, мислення, пам'яті, мовлення учнів». Система Д. Ельконіна, В. Давидова передбачає «цілеспрямовану навчальну діяльність учнів, спрямовану на зміну самого себе як суб'єкта навчання». Дана методика передбачає не лише передачу знань учням, формування у них практичних умінь та навичок, а й передачу їм способів розумових дій [24, с. 37 - 44].

Проблемне навчання – технологія розвиваючої освіти, спрямованої на активне отримання учнями знань, розвиток дослідницької пізнавальної діяльності, залучення до наукового пошуку, творчості, виховання соціально значимих рис особистості. Воно ґрунтується на конструюванні творчих завдань навчання, що стимулюють навчальний процес та підвищують загальну активність учнів. Проблемне навчання розвиває пізнавальну спрямованість особистості, допомагає виробити психологічні установки на подолання пізнавальних перешкод. Студент повинен розуміти, що проблемна ситуація – це психологічний стан, що виникає під час мисленої взаємодії суб'єкта (учня) з об'єктом (навчальним матеріалом), який викликає пізнавальну потребу в розкритті суті процесу чи явища, що вивчається. Виділено такі проблемні ситуації: усвідомлення учнями того, що отриманих раніше знань недостатньо для пояснення нового факту; зіткнення школярів з необхідністю застосування раніше засвоєних знань під час вивчення нових; суперечність між теоретично-можливим шляхом вирішення завдання та

практично неможливістю його здійснення; суперечність між практично отриманим результатом виконання завдання і відсутністю в учнів знань для його теоретичного обґрунтування.

Під час підготовки до застосування проблемного навчання майбутні вчителі початкових класів повинні вміти:

- ставити перед школярами завдання в зрозумілій для них формі;
- надавати допомогу учням під час вирішення проблеми;
- стимулювати творче мислення школярів за допомогою запитань;
- бути терпимим до помилок учнів у процесі пошуку власного рішення.

Особистісно орієнтована технологія – це освітня технологія, основною метою якої є взаємний і продуктивний розвиток особистості педагога та його учнів на основі рівності у спілкуванні, партнерстві та спільній діяльності. Завданнями особистісно-орієнтованого навчання є розвиток індивідуальних та пізнавальних здібностей кожного учня; максимальне виявлення, ініціювання, використання індивідуального досвіду дитини; допомога школяру пізнати себе, самовизначитися і самореалізуватися [24, с. 36].

Основні вимоги до розробки дидактичного забезпечення особистісно орієнтованого процесу:

- навчальний матеріал повинен виявляти досвід учня, врахувати попередньо набуті ним знання;
- виклад навчального матеріалу в підручнику має бути напрямлений на перетворення особистого досвіду кожного учня;
- узгодження досвіду учня з науковим змістом, що задається;
- можливість вибрати учнем з навчального матеріалу того чи іншого завдання;
- стимулювання школярів самостійно вибирати способи опрацювання навчального матеріалу;
- забезпечити контроль й оцінювання.

Опановуючи тему «Нетрадиційні форми навчання в початковій школі», майбутні вчителі вивчають сутність та особливості застосування

дидактичних ігор. У цьому контексті вони знайомляться з ігровими технологіями навчання. Використання даних технологій має неабияке значення, оскільки гра:

- добре відома, звична форма діяльності дитини;
- продуктивний засіб активізації;
- багатofункціональна, провідна її функція – мотиваційна;
- є переважно колективною, груповою формою організації діяльності;
- має чітко поставлену мету та кінцевий результат [24, с. 31].

У практичній навчальній діяльності використовуються такі види навчальних ігор: імітаційні, операційні, ігри-змагання, рольові, сюжетні. Майбутній педагог повинен усвідомлювати, що всі навчальні ігри націлені, щоб активізувати увагу, діяльність учнів та підвищувати інтерес до вивчення предмета.

Також, зберігається наступність у вивченні педагогічних технологій. З ними студенти педагогічного факультету знайомляться не лише в процесі вивчення «Дидактики», а й під час опанування методик викладання фахових дисциплін. Ґрунтовне вивчення технологій навчання відбувається під час опанування спеціальним курсом «Педагогіка з новітніми технологіями викладання фахових дисциплін у початковій школі». Дана дисципліна дає можливість отримати знання з проблем інноваційного навчання та збагатити зміст професійної підготовки студентів сучасними концепціями, методами і формами освітнього процесу, передбачає постійний пошук та впровадження нових максимально ефективних технологій навчання і виховання дітей.

Отже, аналіз сучасних педагогічних технологій показав, що із розмаїття відомих науці технологій використовується лише незначна їх частина. Серед цих технологій ще менше таких, які були б максимально особистісно орієнтованими. Сучасні педагогічні технології повинні гарантувати досягнення певного рівня виховання, бути ефективними за результатами, оптимальними щодо термінів впровадження, витрат сил і засобів. Важливим є моральний аспект технологізації освіти, тобто йдеться про «педагогічну

чистоту» (за О. Пехотою), моральну безпеку, валеологічну обґрунтованість і духовну екологічність відомих і створюваних педагогічних технологій. «Важливо, щоб в основу кожної з них було покладено принципи гуманістичного світогляду, що передбачають розвиток таких якостей особистості як усвідомлення єдності природи і людини, співпраця викладача та студента, відмова від авторитарного стилю мислення, терпимість, схильність до компромісу, шанобливе ставлення до думки іншого, інших культур, моральних і духовних цінностей тощо» [62, с. 172].

У більшості випускників педагогічних ЗВО виникають труднощі у застосуванні педагогічних технологій у навчально-виховному процесі школи, у роботі з батьками школярів. Однією з причин такої ситуації є недостатня кількість годин на психолого-педагогічні дисципліни (педагогіка, історія педагогіки, методика виховної роботи, основи педагогічної майстерності тощо) та педагогічної практики. Педагогічний вищий навчальний заклад готує перш за все вчителя, який повинен навчити учнів здобувати знання, повинен уміти спілкуватись з учнем, формувати пізнавальну активність сучасного школяра. Також, майбутніх спеціалістів початкових класів необхідно орієнтувати на вивчення сучасних педагогічних технологій, передового педагогічного досвіду регіону, країни, перспектив розвитку педагогічної науки тощо.

Висновки до третього розділу

Виходячи із зазначеного вище, можна зробити висновки.

1. Ефективність підготовки майбутніх учителів початкових класів до впровадження сучасних педагогічних технологій у початковій школі великою мірою залежить від тих умов, за яких організовується цей процес. На основі існуючих підходів до організації професійної підготовки нами виділено педагогічні умови підготовки студентів до впровадження сучасних педагогічних технологій: готовність викладачів ВНЗ до побудови навчально-виховного процесу на основі сучасних педагогічних технологій, врахування

особливостей віку та індивідуальних характеристик студентів при побудові педагогічного процесу, організація особистісно й професійно спрямованого самовиховання й самоосвіти студентів з використанням інформаційно-комунікативних технологій.

Перша педагогічна умова полягає в тому, що організовуючи процес підготовки майбутніх фахівців до використання сучасних педагогічних технологій, викладачі ЗВО самі повинні впроваджувати такі технології у навчально-виховний процес.

Друга педагогічна умова стосується того, що для формування індивідуального стилю майбутнього вчителя, нестандартності мислення, необхідності й потреби до використання нововведень необхідно враховувати й надалі розвивати індивідуальні здібності кожного студента.

Третя педагогічна умова успішного процесу підготовки студентів до використання сучасних педагогічних технологій базується на виробленні в них бажання в постійному професійному самовихованні та самоосвіті, вміння керувати особистим удосконаленням і вдосконаленням інших, розвивати свої розумові здібності, систематично поповнювати знання, використовувати новітні досягнення психолого-педагогічної науки.

2. Здатність майбутнього вчителя до педагогічної творчості формується у вищих педагогічних закладах та характеризується не тільки високим рівнем креативності, а й набутими психолого-педагогічними знаннями, уміннями та навичками шляхом використання в практиці навчання сучасних педагогічних технологій. Особливого значення в навчально-виховному процесі набувають ігрові та діалогові педагогічні технології. Дані технології сприяють формуванню творчої особистості майбутнього вчителя, який постійно самовдосконалюється та використовує у практичній діяльності рівнів інновації.

Отже, можна стверджувати, що лише знання технології та вміле її використання майбутніми вчителями в навчально-виховному процесі початкової школи принесуть бажані результати. Опановуючи курс

«Дидактика», студенти вивчають філософські засади основ навчання та освіти, теоретичні основи навчання, знайомляться з окремими технологіями. Вчать застосовувати на практиці набуті теоретичні знання, вміло підбирати методи, засоби, форми навчання учнів, запроваджувати елементи технологій навчання, забезпечувати розвиток творчих можливостей, здібностей учнів.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі досліджено використання сучасних педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів в умовах ЗВО; теоретично обґрунтовано сутність поняття «педагогічна технологія», розглянуто класифікацію педагогічних технологій, з'ясовано значущість педагогічних технологій, досліджено стан використання сучасних педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів у Криворізькому державному педагогічному університеті, а також обґрунтовано педагогічні умови, за яких цей процес відбувається ефективно; розроблено практичні поради щодо використання сучасних педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів в умовах педагогічного закладу вищої освіти.

1. На основі аналізу психолого-педагогічних джерел визначено, що на даний момент немає загального визначення поняття «педагогічна технологія», тому відомі вчені по-різному дають визначення їй, в залежності від того де і як вона використовується. Спільним в усіх визначеннях є спрямування педагогічної технології на підвищення ефективності навчального процесу, що гарантує досягнення запланованих результатів навчання.

2. Сьогодні існує дуже багато класифікацій педагогічних технологій. Кожен науковець класифікує їх відповідно до організації навчального процесу; структури змісту дисципліни; цілей навчання; різноманітності методів, прийомів та засобів, що використовуються у його процесі.

Найбільшого поширення в сучасній психолого-педагогічній літературі набула класифікація педагогічних технологій Г. Селевка. Вона дає змогу проводити ґрунтовний аналіз конкретної технології, практичного педагогічного досвіду і, здійснювати цілеспрямований пошук педагогічної технології, що найбільш повно відповідає потребам особистості, навчального закладу тощо. До джерел і складових сучасних педагогічних технологій вчений відносить: соціальні перетворення і нове педагогічне мислення;

науку – педагогічну, психологічну, суспільні науки; передовий педагогічний досвід; досвід минулого, український і закордонний; народну педагогіку (етнопедагогіку).

3. У процесі підготовки та формування позитивної мотивації у майбутнього фахівця у галузі початкової освіти важливим засобом стимулювання його навчання буде виступати не одна педагогічна технологія, а сукупність декількох педагогічних технологій, зібраних в єдине ціле. У такій системі педагогічних технологій на першому місці буде стояти особистість викладача, готового до постійного саморозвитку та самовдосконалення. Саме такий викладач своїми провідними мотивами буде стимулювати майбутніх фахівців до оволодіння потрібними знаннями, вміннями та навичками у професійному становленні.

4. Результати дослідження стану готовності майбутніх учителів початкових класів до впровадження сучасних педагогічних технологій у початковій школі засвідчили недостатню компетентність щодо сучасних педагогічних технологій.

Після проведення дослідження з'ясувалося, що 41% опитаних середнього рівня готовності позитивно-пасивно ставляться до сучасних педагогічних технологій. 51% низького рівня вважають, що сучасні педагогічні технології є складними у процесі впровадження і тому найбільш доцільними в навчальній роботі з учнями основної та старшої школи, вони стверджували, що в початковій школі не варто впроваджувати сучасні педагогічні технології, за винятком окремих предметів: математики, іноземних мов. 42% опитаних респондентів середнього рівня сформованості змістового компоненту готовності пов'язують інноваційні процеси зі змінами, оновленням, удосконаленням процесу навчання, які йдуть ззовні. 47% (низький рівень) надали перевагу традиційному навчанню.

Аналіз карти самооцінки виявив, що 10% студентів вважають, що вони володіють усіма необхідними вміннями для впровадження сучасних

педагогічних технологій на високому рівні. 35% респондентів оцінюють свій рівень умінь як середній, 44% – як низький, 11% – як елементарний.

Рівень підготовки випускників вищих педагогічних навчальних закладів до навчально-виховної роботи на даний час не відповідає соціальним запитам суспільства.

5. Нами було визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до впровадження сучасних педагогічних технологій: готовність викладачів ЗВО до побудови навчально-виховного процесу на основі сучасних педагогічних технологій, врахування особливостей віку та індивідуальних характеристик студентів при побудові педагогічного процесу, організація особистісно й професійно спрямованого самовиховання й самоосвіти студентів з використанням інформаційно-комунікативних технологій.

Перспективи подальшого дослідження даної проблеми вбачаємо в пошуку ефективних шляхів формування готовності майбутніх вчителів до впровадження сучасних освітніх педагогічних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверченко. Л.К. Имитационная деловая игра как метод профессиональных компетенций. *Высшее образование сегодня*. 2013. № 10. С. 35-39.
2. Айкина Т.Ю. Метод кейсов в формировании коммуникативной компетенции студентов. *Вестн Томского гос. пед. ун-та*. 2013. Вып. 1. С. 58-60.
3. Бабанский Ю.К. Педагогика. Ее предмет, основные категории и методологические основы. Педагогика: Учебное пособие для студентов пединститутов. 1988. 479 с.
4. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. 1989. 191 с.
5. Белова О.К. Педагогічні технології в сучасній освіті: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. інж-пед. спец. Харків. 2008. 148 с.
6. Богданова І.М. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя на основі іннов. технол.: дис. докт. пед. наук: 13.00.04. Київ. 2003. 440 с.
7. Бондар В. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. Київ. 1996. 129 с.
8. Бондаренко В.В. Современные педагог. технологии: учебн. пособие. Харків 2011. 146 с.
9. Бордовская Н.В. Педагогика: учеб. для вузов. 2000. 304 с.
10. Бражнич О.Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи: дис. канд. пед. наук: 13.00.07. Кривий Ріг. 2001. 238 с.
11. Буланова-Топоркова М.В. Педагогические технологи. 319 с.
12. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. 1991. 207 с.
13. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи підручник [для студ. магістратури]. Київ. 2006. 384 с.
14. Воронцов В.В. Технология обучения. 1996. 168 с.
15. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ. 1997. 376 с.

16. Гришина Т.В. Освітня технологія як об'єкт методичної роботи. Харків. 2003. 96 с.
17. Гузеев В.В. Образовательная технология: от приема до философии. 1996. С. 17-28.
18. Гурін Р.С. Підготовка майбутнього вчителя гуманітарного профілю до застосування нових інформаційних технологій у навчальному процесі загальноосвітньої школи : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук за спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Одеса, 2004. 21 с.
19. Гурч Л.М. Впровадження інноваційних педагогічних технологій: вимоги сучасності. *Проб. і персп. розв. фін. системи України*. 2003. Вип. 9. С. 151-153.
20. Гущин Ю.В. Интерактивные методы обучения в высшей школе. *Психологический журнал Международного университета природы, общества и человека «Дубна»*. 2012. № 2, с. 1-18. Режим доступу: http://hist.isu.ru/ru/staff/teacher/docs/programmi_2015/grushin_interact.pdf.
21. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: [навч. посіб.]. Київ. 2004. 320 с.
22. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: практикум: навч. посіб. Київ. 2013. 447 с.
23. Дубасенюк О.А. Технологічний підхід до професійно-педагогічної підготовки: пошуки та перспективи. Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів: Навчальний посібник. Житомир. 2001. С. 4-12.
24. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій /автор-укладач Н.П. Наволокова] Харків. 2009. 176 с.
25. Євтушевський В. Управління інноваційним розвитком у вищих навчальних закладах України. *Проблеми освіти*. 2008. Вип. 54. С.13-19.
26. Задніпрянець І.І. Сучасні освітні технології у викладанні фізики. Київ. 2011. 128 с.

- 27.Золотарьова Г.М. Інноваційна педагогічна діяльність як рушійна сила розвитку науки та освіти України. *Наукові записки кафедри педагогіки: [збірн. наукових статей]*. Харків. 2010. С. 79-86.
- 28.Концептуальный обзор понятия «педагогическая технология». Пятигорск. 2000. 13 с.
- 29.Кларин М.В. Инновации в обучении: метафоры и модели. Анализ зарубежного опыта. 1997. 223 с.
- 30.Кларин М. В. Педагогическая технология в учебном процессе: Анализ зарубежного опыта. Москва. 1989. 75 с.
- 31.Козаков В.А. Самостоятельная работа студента и ее информационно-методическое обеспечение: учебное пособие. Киев. 1990. 112 с.
- 32.Комар О.А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології: дис. д-ра пед. наук: 13.00.04. Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань. 2011. 512 с.
- 33.Краснова Н.П. Некоторые аспекты социально-воспитательных технологий в контексте современных концепций воспитания. *Вісник Луганського держ. пед. ун-ту ім. Т. Шевченка*. №7. 2003. С. 122-128.
- 34.Кукушин В.С. Педагогические технологии: учеб. пособие для студ. педагогических специальностей. *Педагогическое образование*. 2004. 336 с.
- 35.Левківський М.В. Інноваційні навчальні технології. Технології професійно-педагогічної підгот. майбутн. учителів: Навч. посібник. Житомир. 2001. С. 12-18.
- 36.Лернер И.Я. Философия дидактики и дидактика как философия. 1996. 175 с.
- 37.Лихачев Б.Т. Введение в теорию и историю восп. ценностей (теоретико-исторический анализ восп. ценностей). Самара. 1997. 84 с.
- 38.Маврин С.А. Педагогические системы и технологии: учебное пособие для студентов педагог. Вузов. 1998. 89 с.

- 39.Макаренко А.С. Воспитание гражданина / Сост. Р.М. Бескина, М.Д. Виноградова. М. 1988. 304 с.
- 40.Максимова Н.М. Акмеология школьного образования. СПб. 2000. 231 с.
- 41.Максимюк С.П. Педагогіка: [навч. посіб.]. Київ. 2005. 667 с.
- 42.Матвієнко О.В. Метод конкретних педагогічних ситуацій / за ред. В.І. Бондаря. Київ. 2001. 298 с.
- 43.Мельникова Е.Л. Проблемно-диалогическое обучение: понятие, технология, предметная специфика. *Образовательная система «Школа 2100 – качественное образование для всех*: Сб. материалов. М. 2006.
- 44.Мельникова Е.Л. Технология проблемного диалога: методы, формы, средства обучения. *Образовательные технологии*: сб. мат. М. 2008. Вып. 8. С. 5-55.
- 45.Михайленко О.И. Электронный учебник по педагогике. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://krip.kbsu.ru/pd/index.html#did_11.
- 46.Михайлова Е.А. Кейс и кейс-метод: общие понятия. *Маркетинг*. 1999. № 1. С. 109-117.
- 47.Монахов В.М. Технологические основы проектирования и конструирования учебного процесса. Волгоград. 1995. 152 с.
- 48.Найн А. Гуманизация непрерывного профессионального образования: вариант, концепция, модели: [учеб. пособие]. Челябинск. 1994. 76 с.
- 49.Нісімчук А.С. Педагогічна технологія: підручн. для підг. бакалавр. Академія пед. наук України, Відділ. педагогіки і психології вищої школи. Київ. 2003. 163 с.
- 50.Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник. Київ. 2000. 368 с.
- 51.Ожегов С.И. Словарь русского языка: М. 1984. 816 с.
- 52.Олешков М.Ю. Педагогическая технология: проблема классификации и реализации. *Проф. педагогические технологии в теории и практике обучения*: Сб. научн. трудов. Екатеринбург. 2005. С. 5-19.

53. Освітні технології : навч.-метод. посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ. 2001. 256 с.
54. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. Види пед. технологій: Електрон. ресурс: [режим доступу]: http://pidruchniki.com/17190512/pedagogika/vidi_pedagogichnih_tehnologiy.
55. Панина Т.С. Современные способы активизации обучения: учебное пособие. М. 2008. 176 с.
56. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / За ред. З.Н. Курлянд. – Київ. 2005. 399 с.
57. Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика / за заг. ред. П. Матвієнко, С. Клепко, Н. Білик. – Київ. 2005.
58. Педагогические теории: Уч. пос. для студентов педагог. специальн. / Под ред. В.С. Кукушкина. Ростов-на Дону. 2002. 320 с.
59. Педагогічні технології: наука - практиці: навчально-методичний щорічник. / за ред. С. О. Сисоевої. Київ. 2002. Вип. 1. 281 с.
60. Педагогическая технология: учеб. Пособие / науч. ред М.Е. Поленова. Белгород. 1998. 400 с.
61. Педагогічний словник / за ред. М.Д. Ярмаченка]. Київ. 2001. 514 с.
62. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. / за ред. академіка АПН України І.А. Зязюна, д.п.н., проф. О.М. Пехоти. Київ. 2003. 240 с.
63. Підласий І. Педагогічні інновації. *Рідна школа*. 1998. № 12. С. 3-17.
64. Пометун О.І. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ: [навчальний посібник] / О.І. Пометун, О.А. Комар. Умань. 2007. 66 с.
65. Прокопенко І.Ф. Педагогічні технології: навч. посібник. Харків. 2005. 224 с.
66. П'ятакова Г.П. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі : навч.-метод. посіб. [для студ. та магістрантів вищої школи]. Львів. 2003. 55 с.

- 67.Савченко О.Я. Школа культури – діалог з В.О. Сухомлинським. *Початкова школа*. 2006. № 12. С. 1-5.
- 68.Селевко Г.К. Альтернативные педагогические технологии. М. 2005. 224 с.
- 69.Селевко Г. Современные образовательные технологии: учебное пособие. М. 1998. 256 с.
- 70.Сембрат А.Л. Методичні засади використання сучасних педагогічних технологій у вищій школі. Луганськ. 2012. № 22. Ч. 3. С. 200-211.
- 71.Симонов М.В. Педагогика : курс лекций. Волгоград. 1996. 142 с.
- 72.Сисоева С.О. Основы педагогической творчости : підручник. Київ. 2006. 240 с.
- 73.Сисоева С.О. Проблемы непрерывной профессиональной освіти: тезаурус наукового дослідження. Київ. 2010. 362 с.
- 74.Скаткин М.Н. Проблемы современной дидактики. М. 1980. 268 с.
- 75.Смолюк І.О. Розвиток педагогічних технологій у вищих закладах освіти України: автореф. дис. д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 Загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ. 1999. 35 с.
- 76.Смолюк І.О. Розвиток педагогічних технологій у вищих закладах освіти України (теорія та практика): дис. доктора пед. наук: 13.00.01. Луцьк. 1999. 375 с.
- 77.Советова Е.В. Эффективные образовательные технологии: учебное пособие. Ростов на Дону. 2007. 285 с.
- 78.Современные образовательны технологии: учеб. Пособие / под ред. Н.В. Бордовской. М. 2011. 432 с.
- 79.Ульмаева Л.Н. Современные образовательные технологии в процессе организации, реализации и оценки проектной деятельности студентов-политологов/Л.Н. Ульмаева [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pionerov.ru/assets/downloads/mc/recommendations/Ped-Tehn.pdf>.
- 80.Фурман А.В. Методологічний аналіз системи розвивального навчання. *Педагогіка і психологія*. 1995. № 1.

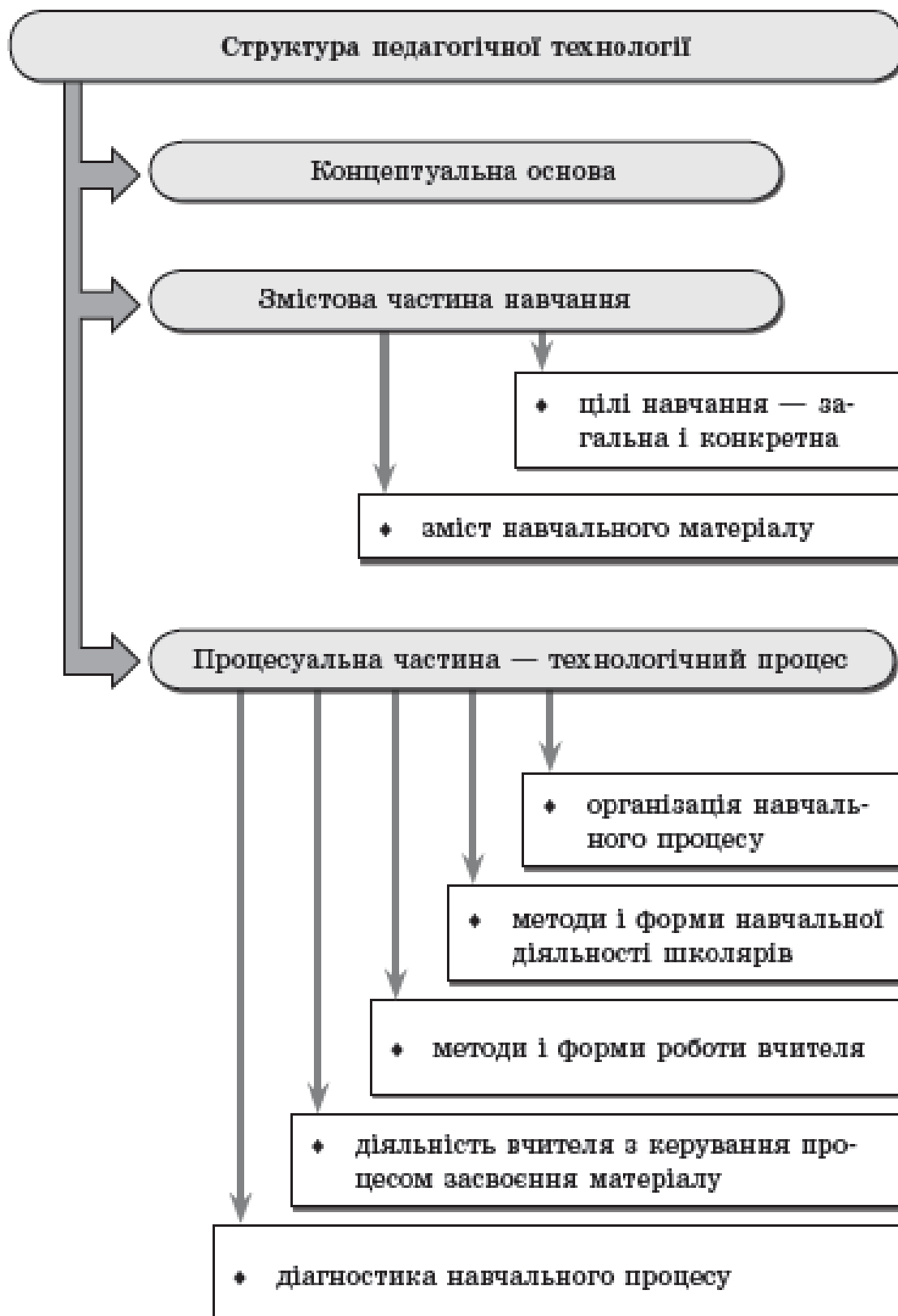
- 81.Черепанова А.В. Инновационная педагогическая технология и ее компоненты. *Вісник Луганського держ. пед. ун-ту ім. Т. Шевченка*. № 1. 2000. С. 273-278.
- 82.Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: Навч. посіб. Київ. 2004. 207 с.
- 83.Щуркова Н.Е. Педагогическая технология. М. 2002. 223 с.
- 84.Ярошинська О.О. Дидактика : навчально-методичний посібник. Умань. 2007. 192 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Структура педагогічної технології

Схема 1. Структура педагогічної технології (за Г. К. Селевком)

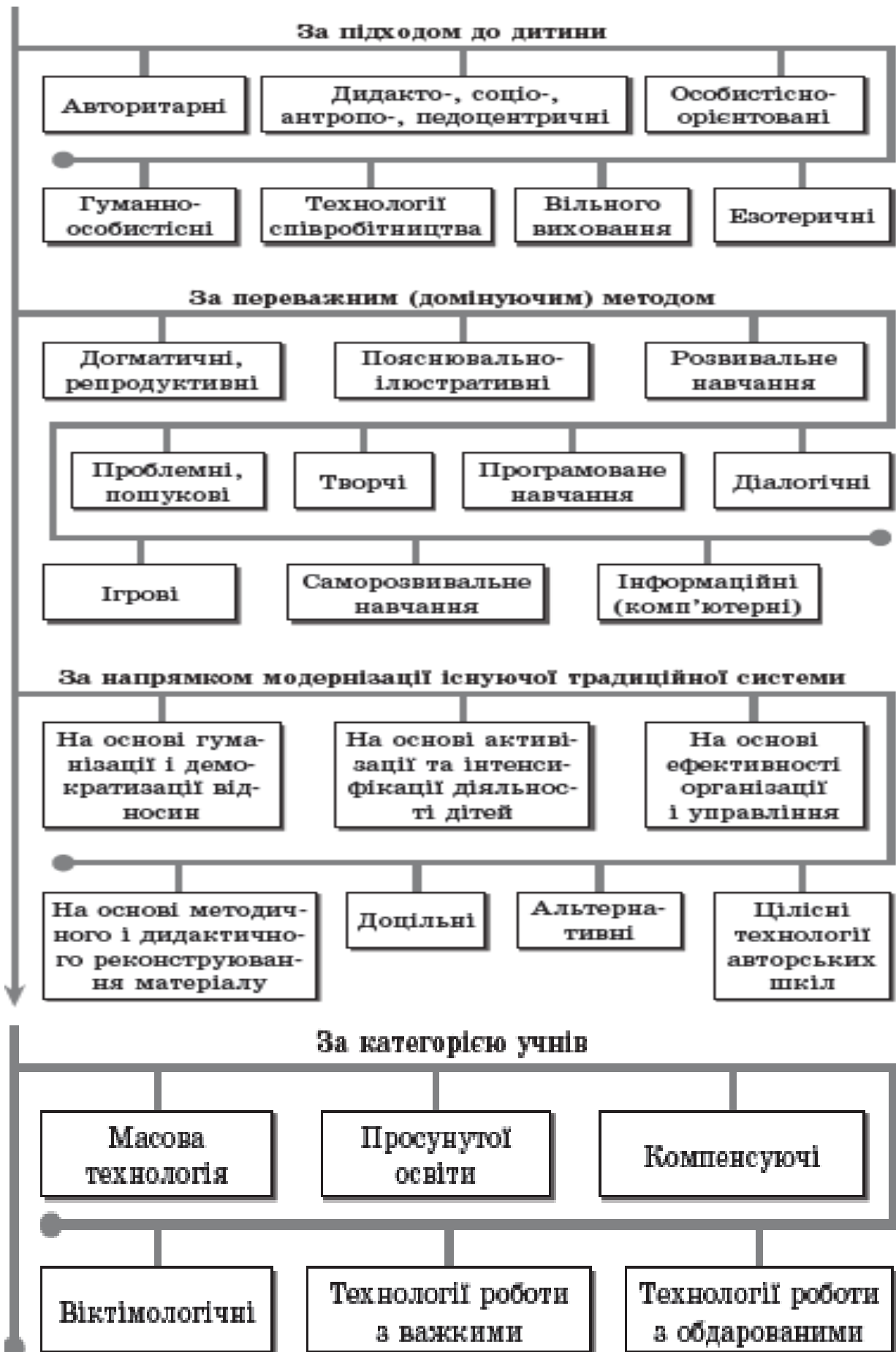
Класифікація педагогічних технологій

Схема 2. Класифікація педагогічних технологій (за Г.К. Селевком)

Продовження схеми 2

Дослідження готовності майбутніх учителів до застосування сучасних педагогічних технологій

Перший етап. Мотиваційний компонент готовності до використання сучасних педагогічних технологій.

1. Ставлення майбутніх учителів початкових класів до сучасних педагогічних технологій у освіті
2. Необхідність використання сучасних педагогічних технологій безпосередньо у навчальному процесі початкової школи,
3. Ефективність впровадження сучасних педагогічних технологій у процесі вивчення різних предметів початкової школи

Другий етап дослідження. Змістовий компонент готовності до впровадження сучасних педагогічних технологій у початковій школі.

1. Сутність сучасних педагогічних технологій в освіті.
2. Які ви знаєте сучасні педагогічні технології?
3. Які, на ваш погляд, переваги сучасних педагогічних технологій навчання перед традиційними методами?

Третій етап дослідження. Операційний компонент готовності до використання сучасних педагогічних технологій.

Карти самооцінки вмінь, необхідних для використання сучасних педагогічних технологій у навчальному процесі початкової школи і готовності до впровадження сучасних педагогічних технологій у навчальній роботі з молодшими школярами.

Рівні	не володію зовсім	більше не володію, ніж володію необхідними вміннями	Більше володію, ніж не володію необхідними вміннями	володію необхідними вміннями
Елементарний	0			
Низький		1		
Середній			2	
Високий				3

Ключ

Кількість балів за кожну відповідь відповідно до запитання

Рівні	не володію зовсім	більше не володію, ніж володію необхідними вміннями	Більше володію, ніж не володію необхідними вміннями	володію необхідними вміннями
Елементарний	8			
Низький		30		
Середній			25	
Високий				7

10% студентів вважають, що вони володіють усіма необхідними вміннями для впровадження сучасних педагогічних технологій на високому рівні. 35% респондентів оцінюють свій рівень умінь як середній, 44% – як низький, 11% – як елементарний.

Четвертий етап дослідження. Оцінювальний компонент. Карта самооцінки для визначення у цілому рівня готовності майбутніх учителів початкових класів до використання сучасних педагогічних технологій у початковій школі.

Рівні	не готовий зовсім	більше не готовий, ніж готовий	Більше готовий, ніж не готовий	готовий
Елементарний	0			
Низький		1		
Середній			2	
Високий				3

Ключ

Кількість балів за кожну відповідь відповідно до запитання

Рівні	не готовий зовсім	більше не готовий, ніж готовий	Більше готовий, ніж не готовий	готовий
Елементарний	6			
Низький		27		
Середній			30	
Високий				7

Сформована готовність до використання сучасних педагогічних технологій 10% – на високому, 37% – на середньому, 44% – на низькому, 9% – на елементарному.